

וכן כתב סמ"ג (עשין יח טע ע"ד) ח"ל מאימתי קורין את שמע ערבין משעת יציאת הכוכבים עד חצי הלילה כדברי חכמים ואם עבר ואיחר וקרא עד שלא עלה עמוד השחר יאל ידי חובתו להלכה כרצן גמליאל שסובר כך ולא אמרו חכמים עד חצות אלא לכתחלה כדי להרחיק אדם מן העצירה עכ"ל: ומשמע שהם מפרשים דהא דאיפסיקא בגמרא (ח:) הלכה כרצן גמליאל היינו לאפוקי מרבי אליעזר דאמר עד אשמורת הראשונה אבל נמאי דאמרו חכמים עד חצות כדי להרחיק את האדם מן העצירה הלכה כוותיהו דיתיד ורבי הלכה כרביס וכן משמע מדאמרינן בגמרא

מן השדה ונכנס לבית הכנסת או לבית המדרש אם רגיל לקרות קורא ואם רגיל לשנות שונה וקורא קריאת שמע ומתפלל ואחר כך אוכל פתו. (יז) וכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה. אלמא משהגיע זמן קריאת שמע אסור לקבוע סעודתו עד שיתפלל: ד ואם נאנס ולא קראה עד שיעלה עמוד השחר יכול לקרותה עד הנץ

ו ואם נאנס ולא קרא וכו'. שם כרייתא דרבי שמעון בן יוחי בשם רבי עקיבא (סוף דף ח) ואיפסיקא הלכתא הכי וכתב האלפסי דוקא בשעת הדחק כגון מי שהיה שכור או חולה אבל אם עשה כן במוזד או בפשיעה לא יאל ידי חובתו וכן כתבו שאר הפוסקים:

דמשמע בהדיא דנזיו של רצן גמליאל גופייהו היו סוצרים לית הלכתא כאצטרוחן היכא דפליגי אכחמים ורצן גמליאל גופיה לא אמר דחייבין וינהו אלא משום דחכמים לא פליגי עליה הילכך אית לן למימר דכי פסק חלמודא הלכה כרצן גמליאל לגבי רבי אליעזר דוקא פסק ולא לגבי חכמים מכל מקום משמע דלחכמים כיון דעבדי סייג עיקר מצותה לקרותה בלאת הכוכבים מיד דה"ר יונה (א. ד"ה וחכמים) סובר דלרצן גמליאל נמי כך היא מצותה לכתחלה שכתב במשנה קמייתא דברכות ומיהו צין חכמים צין רצן גמליאל כולהו מודו דלכתחלה צריך לקרותה מיד בלאת הכוכבים מדע דהא אמרינן לקמן כדי שלא יהא אדם בא מן השדה בערב וכו' ורצה לומר שאפילו כשיצא מן השדה קודם זמנה אין לו לומר כיון שלא הגיע עדיין עונת זמן קריאת שמע אוכל ואשתה תחלה אלא יש לו לקרות או לשנות וכו' וכיון דחוינן דאפילו כשיצא קודם זמנה משאו שאל יצא לידי פשיעה והצריכוהו לקרות או לשנות כדי שיחפול מיד שמעינן לדברי הכל צריך לכתחלה לקרותה מיד בציאת הכוכבים ע"כ: ובבב"ר דבריו אהא למד דקודם זמנה נמי אסור להתחיל לאכול מיהו משמע דהיינו דוקא כחצי שעה קודם כמו שאמרו בתפלת המנחה וכן כתב הרשב"א בריש ברכות (ב: ד"ה משעה) דכיון שהגיע זמן המקרא אפילו סמוך לו קמא מלפניו לא יכב עד שיקרא ואע"ג דלא משמע הכי מדברי החוספות שכתבתי בסמוך יש לומר דבדבר דכברי ה"ר יונה והרשב"א ז"ל: וכתב המרדכי בפרק קמא דשבת (סי' רנד) אם התחיל אדם לאכול משחשכה קודם תפלת ערבית צריך להפסיק לקרות קריאת שמע ואם התחיל בהיתר אין צריך להפסיק. והר"ן (ד. ד"ה הלך) גם כן כתב שם דבמדי דמיחייב ציה מדאורייתא כקריאת שמע כל שהתחיל לאכול בחר דמטא זמן חיוצא מפסיק אע"ג דאיכא שהות בחר הכי והיינו דתנן (שם ט:) מפסיקין לקריאת שמע וסוגיין נמי בפרק לולב הגזול (סוכה לח.) מוכחא דכל דאורייתא אע"ג דאיכא שהות מפסיק ומיהו הני מילי בדתחיל בחר דמטא זמן חיוצא או סמוך לה אבל התחיל מקמי הכי אפילו דאורייתא הוא ואפילו הכי תניא בפרק ערבי פסחים (ק.) צמי שהתחיל לאכול מצעוד יום מפסיקין לשבת דברי רבי יהודה ורבי יוסי אומר אין מפסיקין כלומר אלא גומר סעודתו ואח"כ מקדש והא רבי יוסי לא פליג אמתניתין דמפסיקין לקריאת שמע ולא אמתניתין דתנן בפרק לולב הגזול יכול על שלחנו והחס אמרינן דאין מפסיקין משום דתחיל מקמי דמטא זמן חיוצא ואף ע"ג דאפסיקנא חסא אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה לא כרבי יהודה ולא כרבי יוסי אלא פורס מפה ומקדש חסא היינו טעמא משום דקידוש במקום סעודה ומקמי סעודה אתקין אבל בשאר מילי דאורייתא כי התחיל מקמי זמן חיוצא טובא אין מפסיקין: ואמאי דאיתמר חסא דלמאן דאמר תפלת ערבית רשות כיון דשרא ליה המייניה לא מטרחינן ליה כלומר כיון שהחיר חגורו כדי לאכול לא מטרחינן ליה להפסיק אלא יגמור ואח"כ יתפלל וכתב הר"ף (שם דף ד.) והאידנא נהוג עלמא בתפלת ערבית מנהג חובה ואע"ג דשרא המייניה מטרחינן ליה וכתב הר"ן (ד"ה מהא) בשם הרשב"א (שם ט: ד"ה ולענין) דדוקא שרא המייניה אבל התחיל לאכול ממא אינו מפסיק אע"ג דשויה חובה מיהו לקריאת שמע שהיא מדאורייתא מפסיקין כדמנן במתניתין וכתב הוא ז"ל בשם רבו ה"ר יונה דעביד הכי קורא אותה בלא ברכותיה ואח"כ גומר סעודתו וקורא אותה בברכותיה ומתפלל עכ"ל (ב): אב"ר רבינו ירוחם (נ"ג סוף ח"ה) כתב לא יתחיל לאכול משיגיע תפלת ערבית מאחר דקיימת לן לדידן דתפלת ערבית חובה ואפילו התיר חגורו כבר לאכול מטרחינן ליה וסחר לחגור עמנו ומתפלל תפלת ערבית דכיון שישי לו זמן גדול כל הלילה לא מירחת ואחי למפשע והוא הדין אפילו התחיל לאכול והגיע זמן תפלת ערבית שמפסיק ע"כ (א):

ד ואם נאנס ולא קרא עד שיעלה עמוד השחר יכול לקרותה עד הנץ החמה. בפרק קמא דברכות (ח:) רבי שמעון בן יוחי משום רבי עקיבא אומר פעמים שאדם קורא קריאת שמע שפי פעמים ביום אחת קודם הנץ החמה ואחת אחר הנץ החמה ויולא כהם ידי חובתו אחת של יום ואחת של לילה אמר רבי אחא בר חנינא אמר רבי יהושע בן לוי הלכה כרבי שמעון שאמר משום רבי עקיבא והא דרבי אחא לא בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דהוא זוגא דרצן דאיסחור בהלולא דבריה דרבי יהושע בן לוי אמו

דרכי משה

(ב) ובית יוסף כתב לעיל סוף סימן רל"ב בשם ספר אהל מועד דאם התחיל באיסור אפילו לתפלה צריך להפסיק דחיישינן לפשיעה בתפלת ערבית: (ג) ומשמע מדבריו דאפילו התחיל בהיתר. והרמב"ם פ"ב (דברכות) [דקריאת שמע] (ה"ו) כתב דאף לקריאת שמע אינו מפסיק ואם הפסיק הרי זה משובח. וכתב בית יוסף בסימן ע' (ע. ד"ה כתב הרמב"ם) דבהתחיל בהיתר מיירי אבל אם התחיל באיסור צריך להפסיק וכן כתב הראב"ד שם בהשגות דלקריאת שמע צריך להפסיק אבל לא לתפלה אלא אם לא היה עוד שהות ביום להתפלל:

Isserlein, Israel ben Pethahiah
ספר

תרומת הדישן

חיברו ויסדו חד מרבוותא קמאי דפקיעי שמייהו
הגאון הנורא רבינו ישראל זלה"ה
אשר נודע שמו בשערים ומכונה בין האשכנזים
בשם רבי איסרלאן תלמיד רבינו עוזר משלעזיא
תלמיד תלמידו של מהר"ם מרוטנבורק ז"ל

חלק ראשון שאלות ותשובות

ערוך ומוגה עפ"י כתבי יד בתוספת תשובות חדשות
עם
ציונים מקורות השוואות והערות

מאת
שמואל אביטן
בלאאמו"ד הנאון מהר"ר משה שליט"א

פעיה"ק ירושלים תובכ"א
שות חשו"א לה"ר

סימן קח

דאורייתא הוא לקרותן בעשרה³ ודוחה לא תעשה דלעולם בהם תעבודו. להכי שיחרר רבי אליעזר עכדו כדי להשלימו לעשרה. ע"ש פ' שלשה שאכלו באשירי ובתוס' שני"ץ⁴ שכתבו דאין שום קריאה מדאורייתא רק פרשת זכור. ובתוס' הקצרות מברכות פ' שני⁵ פירש דפרשת זכור ופרשת פרה אדומה חייבים לקרותן מן התורה⁶. וכן בסמ"ק⁷ חלק למצות עשה זכור אשר עשה, וזה שאנו קורין פרשת זכור קודם פורים. ואם כן צריך לזוהר יותר שישמע קריאת פרשת זכור בעשרה ממקרא מגילה בזמנה, אלא שהעולם לא זוהיר בהכי.

שאלה: בני היישובים שאין להם מגין בעיר, ורצונם ללכת אל הקהילות הסמוכות להם לימי הפורים, כדי לשמוע מקרא מגילה בציבור. צריכין לזוהר שיקדימו ביאתם גם לשבת פרשת זכור שהוא סמוך לפורים או לאו.

תשובה: יראה דאדרבה צריך טפי שישמע קריאת פרשת זכור בצבור ממקרא מגילה¹. אע"ג דמקרא מגילה עדיפא וכל מצות נידחות מפניה, מ"מ לדעת רוב הפוסקים נקראת היא ביחיד, אבל קריאת פרשת זכור כתב האשירי פ' שלשה שאכלו² דעשה

סימן קט

ללילה שתהא קריאה בזמנה ב"ד³. אע"ג דכמה גדולים פליגי ארבינו תם התם בריש ברכות⁴. הא כתב במרדכי התם⁵ בשם ראב"ה⁶ המנהג כוותיה דר"ת, והמחמיר כדברי שאר גאונים נקרא הדיוט אם לא הורגל בשאר פרישות. אבל אין נראה לו להתיר למי דקשה לו להמתין כדלעיל שיטעום מעט קודם קריאת מגילה וימתין שוב עד שיבא לו הקורא⁷. כדאמרינן פ"ק דברכות (ד, ב) לא יאמר אדם אוכל ושתה קימעא ואח"כ אקרא ק"ש ואתפלל וכו', עד כל העובר על דברי חכמים חייב מיתה. ונראה דכ"ש לענין קריאת מגילה דחיישינן שמא תחטפנו שינה ויבטל מקריאתה, שהרי יש בה שהות טובא וגם קריאתה חובה טפי, שהרי כל המצות נדחות מפניה.

שאלה: מי שהוא אנוס קצת שלא יכול לילך לבית הכנסת לקריאת מגילה וצריך להמתין עד לאחר שקראו הקהל ואז ימצא לו אחד שיקרא לו, זה קשה עליו לישב כל כך בתענית. שרי ליה לשמוע קריאתה מבעוד יום ב"ג בתענית אסתר או לאו.

תשובה: יראה דיכול לשמוע קריאתה ויוצא בה מבעוד יום לאחר תפלת ערבית מפלג המנחה ואילך, דהיינו עשה ורביע קודם הלילה¹. דפסק רבינו תם בריש ברכות² דק"ל דמזמן ההוא ואילך חשיבא לילה לענין ק"ש. ואע"ג דהקפיד התם רחמנא להדיא אזמן שכיבה, ובההוא זימנא לאו זמן שכיבה הוא. מ"מ נפיק מידי ק"ש משום דחשיב לילה. כ"ש לענין קריאת מגילה דליכא קפידא במידי אי חשבינן ההוא זימנא

לצורך כלל עשה ומשא"כ הכא שעכ"פ לצורך מצוה עשה ומה שונה הוא ממדליק נר עצמו מנ"ח, ועי' פמ"ג במש"ז שכתב דלפ"ד הא"ר א"ש ד' רבינו, ע"ש.

סי' קח: 1. ב"י (סי' תרפ"ה), והביא בשם רש"ל דלפ"ז אין הקטן עולה למפטיר כפ' זכור, ועי' ט"ז (סק"ב). [ועי' בלקט יושר ח"א עמ' 153]. 2. ברכות פ"ז סי' כ'. 3. העירנו הגר"ד מצגר שליט"א בהא דתמה הפרי"ח (סי' קמ"ז סק"ב) דמגיל להרא"ש דבעינן עשרה מה"ח גם בתש"ו בנין שלמה (סי' ד') כתב דאין כונת הרא"ש דבעינן י' מה"ח אלא רצ"ל דהוי י' למ"ע דאורייתא ותמה על ראיית רבינו מהרא"ש, וכ"כ בתורת חסד (ח"א סי' ל"ז) מכמה ראשונים דלא כרבינו, גם בשעה"צ (סי' תרפ"ה סק"ה) דחה כן ראיית רבינו, ובאמת צ"ל דט"ס הוא ברא"ש וצ"ל "עשה דאורייתא" ולא "עשרה", וכ"ה בתוס' הרא"ש ברכות מז, ב (הנדפס בס' ברכה משולשת, גם א"ל שבדק בשני כת"י מפסקי הרא"ש וכתוב בהם "עשה דאורייתא", ולפ"ז ברור שאין כל ראייה מר' הרא"ש, ע"כ ד' הג' הג"ל, ודפח"ח. [ועי' שו"מ קמא ח"א סי' ס']. 4. יג, א ע"ש בשו"ק. 5. הנה בתוס' לפנינו (יג, א ד"ה בלשון) כתבו כמו פ' זכור, אכן בתוס' רבינו פרץ שם איתא כפי הנאמר כאן "כגון פ' זכור ופרה אדומה". ולתוס' זה כונת רבינו [ועי' תוס' מגילה יז, ב ד"ה בכל] ועי' שו"ע (סי' תרפ"ה ס"ז). 6. עי' ב"י (סי' תרפ"ה) שכתב דאיכא חיוב מהתורה גם בפ' פרה, ובהג' הגר"א שם כתב דליהא בתוס' לפנינו לא בברכות ולא במגילה, אכן באמת בתוס' דפוס ראשון (וינציה ר"פ) מפר' בתוס' כהב"י, אלא שרש"ל שם מחק זאת, ועכ"פ בתוס' ר"י החסיד ותוס' הרא"ש וריטב"א מגילה (יז, ב) נמי איתא פ' פרה — (הגר"ד מצגר). 7. סי' קמ"ז.

סי' קט: 1. שו"ע (סי' תרצ"ב ס"ד) ועי' מג"א (סק"ז), ומש"כ אך יש לאסור וכו', רצ"ל דשמא יעבידנו. ועי' מחצה"ש, ופשוט. ועי' פרי"ח שחולק וס"ל דא"א לקרוא ובעינן דווקא לילה, ועי' שו"ע"ת ומ"ב. [ועי' לקט"י ח"א עמ' 157]. 2. ב, א תורה מאימתי. 3. משמע דאחר מורא לו אחר שכבר יצא יד"ח. הרי דאע"פ שיצא כבר מברך להוציא אחר יד"ח, שו"ע (סי' תרצ"ב ס"ג), וכפי הנראה לזה כוונת באר

6

Weil, Jacob ben Judah

שאלות ותשובות

והלכות שחיטה ובדיקות וחידושי דינין

אשר חיבר הרב הכולל מרנא ורבנא

מזהר"ר **יעקב ווייל** ז"ל

נדפס בפעם הראשונה בשנת ש"ט בויניציאה

וכעת יצא לאור מחדש בהדפסה חדשה, באותיות מאירות עינים מוגה בעיון
נמרץ ע"פ דפוס ראשון הנ"ל ודפוסים נוספים

עם הוספות חדשות

- ★ מראה מקומות לש"ס, רמב"ם ושאר ספרי הראשונים והאחרונים המובאים ע"י המחבר.
- ★ הלכות שחיטה ובדיקות מסודרים מחדש, כשהגהות מובאות כל דבר על מקומו. וכן נימוקי מזהר"ר מנחם מרזבורק ז"ל אשר נדפסו בדפוס ראשון הנ"ל.
- ★ מפתח ענינים חדש ומפורט על השו"ת והדינין להלכות ע"פ סדר השו"ע, וכן מפתח הש"ס והרמב"ם וספרי הראשונים והאחרונים.
- ★ מבוא נרחב על תולדות הגאון המחבר ז"ל, ומעמדו בקרב גדולי דורו.

וכל זאת נעשה על ידי חבר תלמידי חכמים שליט"א

מכון להוצאת ספרי ראשונים ואחרונים

תפארת התורה

שנת תשמ"ח לפ"ק

פעיה"ק ירושלים תוכב"א

לבער שליהיין קומפוש"ט מהאי טעמא. ומ"מ יצניע אותו ויעשה היכר דלא אתי למיכל מיניה. רש"י ור"ת [ראה רא"ש פסחים פ"ב סי' ט] אסרו מדוכות אפילו בהגעלה כיון דרגילין לדוך בתוכו פלפלין ודבר חריף הוי כבית שאור דחימוצו קשה. ואין להניח שום דבר על התנורים בכית התורף דרגילים להשים עליו פשטידא ושאר חמץ כל ימות השנה והוי ככלי חרס שאין יוצא מידי דופיו לעולם. וכן אסר מהר"י ז"ל להניח שום דבר בהכלו"ן ר"ל בוקאלטט"י, תוך ימי הפסח מהאי טעמא. ללכן הפיטפוט ולהכעיר האש על כל הכירה דאי אפשר שלא שפכו עליו חמץ כל ימות השנה. אין להכשיר כלים שהוא משוקד שקורין בלע"ך מול"ד בל"א דהוי ככלי חרס. השפודין ילכן חציו ואחר כך חציו השני. מותר לומר לגוי עד שאתה לוקח כו' ובלבד שיהא מכירה גמורה. **אור** ליי"ד שואבין מים בין כוכב לשמש דווקא דביום לא ניחא לרש"י ובלילה לא ניחא לפירוש ה"ר אליעזר ממיי"ץ [ראה רא"ש פסחים פ"ב סי' ל]. ואמר מהר"י ז"ל שמצא כתוב בשם רבי שמואל מפליז"א שצריך לומר שהוא שואב לשם מצוה ומטעם זה נ"ל לייחד כלי מלא מים לשם מצוה של מצוה.

פסח ביום ג' ויום ד' והתקופה נופלת תחילת ליל ו' אם רוצים לאפות ביום ו' ישאבו המים ליל כ' אור לארבעה עשר ויניח המים במקום קר. אם קר במרתף יותר מעל הקרקע יניח במרתף ואי איפכא לא יניח במרתף. והנוהגים לשאוב מן הנהרות משום דביומי ניסן החמה הולכת בהרים ואינה הולכת בנהרות כך פרש"י. אבל כשהנהרות גדולים מחמת גשמים או מחמת הפשרת שלגים אז אין לשאוב מן הנהרות כן נראה לי. ויזהר שלא לאפות קודם היום דשמא סוף הלילה גורם הצינון לרש"י, ספר מצות גדול.

→ **ואחר** כך בודקים החמץ ולא יעשה שום דבר קודם הבדיקה הן מלאכה הן לימוד. ונראה לי שהוא הדין תפילת ערבית מי שלא התפלל עם הציבור שאסור במלאכה ובלימוד קודם שיתפלל כדאיתא פרק קמא דברכות [ד ע"ב] ואוכל קימעא ואישן קימעא כו' עד וכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה. אבל בשחרית אין בידי לאסור קודם

ישפשף שלא ישאר בו שום חלודה ואם יש בו גומות שאינו יכול להסיר ממנו החלודה אין להכשירו. וכלי שקדם איסורו לטלאי אין להכשירו. היורות גדולות מגעילין תחילה ממלאו מים וכשהמים רותחין משליכין לתוכו אבן חם כדי שיעברו המים על כל שפתו וישפוך הרותחין ממנו וישטפנו בצונן. ויגעיל תחילה כלים שנשתמשו בהן בצונן ואחר כך שנשתמשו בהן בכלי שני ואח"כ שנשתמשו בהן בכלי ראשון וכולם ישטפו בצונן שנאמר [ויקרא ו כא] ומורק ושוטף. אין להגעיל ב' כלים יחד ואין להשהותו בתוכו ואין להחזיר כלי הנגעל לתוך מי הגעלה דהדר בלע איטור. וכלי של גוים יגעיל לבסוף. השולחנות צריכים הגעלה יניח אבן חם עליו או לפיד בוער וישפוך עליו. ואם האבן או הפיד מספיק יניחו במקום אחר וישפוך עליו באותו מקום כדי שילכו הרותחין בכולו. וכן יעשה לכל הכלים שאינו יכול להכניסם תוך היורה בפעם אחת. ורותחין ע"י עירווי לבד אינם מועילים לשולחנות משום דלפעמים משימים עליו פשטיד"א חם והוי השלחן כלי ראשון. ואין מועיל גריד(א)[ה] לשלחנות דלא הוי אלא כמו קליפה. ואיתא במרדכי בפרק בתרא דע"ז [סי' תתנח] דעירווי לא הוי ככלי ראשון לגמרי אלא מפליט ומבליע כדי קליפה אלמ' דקליפה לא מהני במקום דצריך הגעלה בכלי ראשון. וכן משמע ביורה דיעה בסימן קכ"ד וקכ"ה. וכ"ש דלא מהני קליפה להמרדות שמרדו בו חמץ כיון שתשמישו ע"י האור. בא"ח [הלי' חר"מ אות פו] איכא מ"ד דאסר להגעיל כלי עצם דחיים עליו ולא מגעיל שפיר. ונ"ל דה"ה סכין שקתא שלו עצם וכ"ש שקתא שלו אויף גשוב"ן אפילו של עץ כיון שהוא דבוק בדבק חיים עליו. אגודה מי שמגעיל בצבת שלוקח הכלי בצבת ומשים אותו ביורה ורתחת צריך שירחיב הצבת כשתוחב הכלי בתוך היורה כדי שיכא גם המים רותח במקום שאוחז הכלי בצבת. העץ שתוחבין בו צלוחית ובצלוחית שותין שכר אין לתחוב בו צלוחית בפסח. השכר שקורין בל"א מע"ט נ"ל שאין צריך לבערו מן הבית אלא יעשה מחיצה י' דהרחקה יתירה הוא מה שאין שותין אותו משום עירוב קמח. וכן נהגו שלא

שיתפלל דכיון דהציבור עדיין לא התפללו לא חיישינן שמא יפשע. מידי דהוה אמה שנהגו לאכול לאחר זמן מנחה קטנה אע"ג דכולהו רבוות' אסרי. והיינו כיון דאיכא ציבור שעדיין לא התפללו לא חיישינן שמא יפשע. ועוד דהשמש מדכיר. ומהר"א כהן ז"ל הביא ראייה מרב ששת דמסר שינתיה לשמעיה [עירובין סה ע"א]. אבל מי שיש במקום שאין שם מנין אסור ללמוד בשחרית קודם שיתפללו. ויבדוק בנר של שעה אבל לא בשל שומן דחייש שמא יטיף על כלי של חלב. ובשל שמן נמי לא דחייש שמא ישפוך על בגדיו ולא יבדוק שפיר, אשר"י [פסחים פ"א ס"י יא] וא"ז. ומהר"י ז"ל אומר דאיתא בספר אגודה דשתי נרות הוי אבוקה ואין לבדוק אלא בנר יחידי. וקודם שיתחיל לבדוק יברך על כיעור חמץ. ואם אפשר אל יפסיק בשיחה בטילה קודם גמר הבדיקה. ואם יש לו טורח לבדוק לבד יעמיד מבני ביתו אצלו בשעת הברכה והם יבדקו על סמך ברכתו. ויש שמניחין חמץ אמר מהר"י ז"ל דהיינו טעמא דאי לא מצא מידי חיישינן שמא ישכח הכיטול. כדאמרינן [שם ז ע"א] וניבטל בד' וניבטל בה'. כיון דלאו זמן ביעורא הוא דילמא אתי למיפשע. ה"נ הכא אי לא מצא חמץ במה יזכור, אבל השתא זכור הוא בשעה שמצניע החמץ. במקום שרגילין לאכול כל ימות השנה יש לבדוק תחת הספסלים דאי איפשר שלא נפל שם והוי כמו חמץ בבור. אמצע חצר אין צריך בדיקה. אבל אם יש שם חמץ וראי צריך לבערו כדאיתא בהג"ה במיימוני [חמץ ומצה פ"ג אות כ]. ומשום הכי יזהר קודם הפסח שלא ישליך התבואה בחצר לתרנגולים במקום שהוא לח שמא יחמיץ וישאר לשם בתוך הפסח וכ"ש שיזהר מזה תוך הפסח. ואותם שיש להם סוסים יזהרו כשנותנים להם האוור"ן בל"א שלא ישיר מידי בתוך האבוס לאחר שאכל דרירו מחמיץ כדאיתא במרדכי [פסחים ס"י תקצו]. המוצא חמץ ב"ט כופה עליו כלי עד חולו של מועד וישרפנו אבל לא ישליכנו לכלבים ואפילו שאינו שלו הג"ה מימוני וא"ז [שם] הכל נאמנים על בדיקת חמץ אפילו נשים וקטנים הימנוהו רבנן בדרבנן. אבל בדאורייתא כה"ג דלא איתחזק

איסורא בודאי אין נאמנים. ומכאן דאין נאמנים נשים לבדוק דגים קטנים כיון דלא איתחזק איסורא בוודאי מפי מהר"י ז"ל. ומה שמשיריניחנו בצינעא שלא יהא צריך לבדוק אחריו וכן החמץ שרוצה לאכול למחר הרמב"ם [ח"מ פ"ג ה"ב]. ואחר הבדיקה יבטל החמץ ויאמר כל חמירא דלא חמיתיה ודלא ביערתיה ליבטל וליהוי הפקר כעפרא. אבל לא יאמר דחמיתיה ודלא חמיתיה כו' דאי אמר הכי א"כ בטל אפי' שמצא וא"כ אינו שלו וצריך לקיים מצות שריפה בחמץ שלו מתשובת (מהר"ם) [מהר"ח] א"ז [סי' כב]. ומהאי טעמא נ"ל דלמחר אין לבטל עד לאחר השריפה דאי בטל קודם אם כן לא הוי שלו ואז יאמר דחמיתיה ודלא חמיתיה כו'. עמי הארצות ונשים ליבטלו בלשון אשכנז. בע"פ יאכל קודם שעה חמישית וישרוף החמץ קודם שעה ששית כדי שיוכל לבטל. וכשישרוף בשעה ששית או לאחר כך יעשה מדורה בפני עצמה משום דאז חמץ אסור בהנאה.

וכשיבא ע"פ ביום ב' והגוים אינם מספרים ביום א' אז מותר לספר בע"פ קודם חצות. ומי שיוכל לספר מיהודי יספר ביום א'.
כשטוחנין החיטין אז מיד לאחר הטחינה הקמח חס לכך מנהג כשר הוא שלא לטחון לצורך הפסח תוך ג' ימים קודם ע"פ כדי שיקרר הקמח.
בפרק מקום שנהגו [נה ע"א] אין עושין מלאכה בע"פ אלא ג' אומניות החייטים והכובסים והספרים. וכתב הרמב"ם [הל' י"ט פ"ח הי"ט] אפילו אילו ג' אומניות דווקא במקום שנהגו ודלא כאשר"י [שם ס"י ח]. לכן יגלח כל אדם קודם ע"פ דלדידן הוי במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה. וכה"ג איתא בסמ"ק [סי' צו] לענין ט' באב. וכן נטילת צפורנים. אבל האבלים יגלחו בע"פ דהוי עדיפי ממי שבא ממדינת הים דאנוסים הם. וצריך לבדוק בית יד של התינוקות שלא ישאר בו חמץ. וכן בבית יד שלו מידי דהוה אהא דאמרינן [שבת יב ע"א] הילכתא רבתא לשבתא.

ומי שאיפשר להמתין לעשות מצות עד לאחר חצות מה טוב ומה נעים אפילו שאינם מצה של מצוה כדמשמע במרדכי [פסחים ס"י תקמג]

ט' נ"טין]:
 וכבר נראה כי
 שאל נראה הוא
 שם נה [א]
 ז נפרק (י) [1]
 חפלה נלכה [א]
 מימיות [א]
 זן היה טהר רבי
 נרענברג. הלא
 עימן ים בשם רבי
 ייבין]:
 שם טס:

כן לכחלה, כיון שאומר השליט ציבור ענינו נרכה בפני עממה
 והקהל אומרים כדרך לכתב יי' ליימי לשליט ציבור, ומכל מקום
 אם השעה דחוקה מאוד, יתפלל מיד בקול רם ויאמר השליט ציבור
 ענינו והקהל יאמרו בשומע חפלה (רבינו לוי בן חביב ש"ת מהלכות
 סימן ט"ו): ג' להסתפר: שמה
 ישבר הזוג ויחזור אחר אחרת
 ויעבור המנחה, ואפשר שאם יש
 לו ב' או ג' זוגים שרי. לא יקח
 ילד בחיקו סמוך לערב, דשמה יטנף
 בגדיו ובעוד שיחזיר אחר מיס
 יעבור מנחה, או יתאחר לבל לבית
 הכנסת. (ספר חסידים סימן י"ח):
 ד סמוך לטענה. היינו חלי שעה

(א) בקול רם וכן נוהגין ועיין לעיל סימן קכ"ד (סעיף ב'):
 י (א) לא ישב אדם ג' להסתפר ד' סמוך
 (ב) למנחה עד שיתפלל ולא יבנס ה למרחץ ולא
 ו לבורסקי (פירוש מקום שמעבדים שם העורות רבינו עובדיה
 מברטנורא שבת פרק א משנה ב ד"ה ולא לבורסקי) ז ולא לדין ולא
 לאכול י [ב] אפילו ח (א) סעודה קטנה י סמוך למנחה
 גדולה (ב) זו (ד) י ואם התחיל באחת מכל אלו י אינו

לא ישב אדם ג' להסתפר כו'. כל זה נמשך פרק
 קמא דשבת נ"ט. בן ופרקיני הי סמוך למנחה, אילמא סמוך
 למנחה גדולה, הא איכא שהוה טובא, פירוש דמנחה גדולה היא
 מו' שעות ומחלה ולמנחה, וסמוך לה היינו חלי שעה, היו
 [שבת] בתחלת שעה (עשירית)
 [שבת] אלא סמוך למנחה
 קטנה אם התחילו אין מפסיקין,
 נמא מיהו מיוצא דרבי יהושע
 בן לוי דלמר כיון שהגיע זמן חפלת
 המנחה אסור לאדם שיטעום כלום
 קודם חפלת המנחה. לעולם סמוך
 למנחה גדולה, ובתקופות בן
 אלעזה שהיה מסתפר כמו כהן
 גדול, ולא למרחץ לכולא מלתא דמרחץ, ולא לדין לתחלת דין, נמא
 לפי זה דוקא תקופות בן אלעזה וכולא מלתא דמרחץ ובורסקי
 גדול ותחילת דין אסור סמוך למנחה גדולה, ואם התחילו אין
 מפסיקין, אבל סעודה קטנה מתחילין, רב אחא בר יעקב אומר
 לעולם בתקופות דין, ולכתחלה אסור שמה יסבר הוגו, ולא למרחץ
 אפילו להזיע בעלמא, ולכתחלה לא שמה יתעלף, ולא לבורסקי אפילו
 לעיוני בעלמא, ולכתחלה לא דלמא מו' פסידא ומטריד, ולא לאכול
 אפילו סעודה קטנה, ולכתחלה לא דלמא חמי לאמסוכי, ולא לדין
 אפילו בגמר דין, ולכתחלה לא דלמא חזא טעמא וסתר דינא. ופסק
 ר"ף (שם ד, א) ורמב"ם (חפלה ו, א) כלשנא נמא דהוא רב אחא
 בר יעקב, והיינו דיעה שמביא כאן השו"ע, והיינו לחומר. והתקופות
 [שם ד"ה בתקופות] בשם ר"ת פסקו לקולא כחירון הראשון, והיינו
 היש אומרים שמביא רמ"א: (ב) ואם התחיל באחת כו'.
 פירוש אפילו בתקופות בן אלעזה, דהא עכשיו לא מצינו חומר

ד ט

קודם: ה' דמרחץ. אפילו להזיע בעלמא, גזירה שמה יתעלף:
 ו לבורסקי. אפילו לעיוני בעלמא, שמה יראה שנתקללו העורות
 ויטערו, ויהא טרוד נערו ולא יתפלל, ומשמע דהוא הדין לכל
 מלאכה או משבון כיוצא בזה: ז וצ"א דדין. אפילו כבר שמע
 טענותיהם אסור לגמור הדין, שמה יראה טעם וסתור הדין:
 ח סעודה קטנה. דלמא חמי לאמסוכי. כתב מהר"י וייל הלכות
 פסקא [סימן קנ"ג] ונראה לי דהוא הדין מי שלא התפלל ערבית עם
 הצבור במלאכה וצלימוד עד שיתפלל, כדאמרין פרק קמא
 דברכות ז, ו. ואוכל קימעה וכו'. אבל בשחרית כיון שהצבור מתפללין
 לא חיישינן שמה יפגע. ומהאי טעמא נהגו לאכול אחר זמן מנחה
 קטנה, ועוד דהשמש מוכיר וקורא לבית הכנסת. אבל במקום שאין
 שם מנין אסור ללמוד בשחרית קודם שיתפלל עכ"ל. וכן הוא לעיל
 סימן פ"ט סעיף ו' דלא כמו שפירש הב"ח בסימן ח"א ד"ה
 וי"ש [בן דברי מהר"י וייל דדוקא מי שמתפלל בבית הכנסת, ופעם
 אחת לא התפלל ערבית בבית הכנסת, אז אסור ללמוד, אבל מי
 שמתפלל לעולם בביתו מותר ללמוד, דעיין רואות דליתא. ומפני שהב"ח לא העתיק סוף דבריו פירוש אחר, ע"ש. והא דאמרין
 בברכות [שם] שלא יאמר אדם אוכל ואשמה חמלה ואחר כך אקרא ק"ש, אלא [שם] נכנס לבית המדרש וקורא וסוה"כ [ואח"כ קורא
 קריאת שמע, מיירי קודם זמנה, דהיינו חלי שעה קודם הזמן לאסור באכילה ומותר צלימוד כדי שלא יהא יושב ובעל חלי שעה. כן
 כתבו תלמידי רבינו יונה [שם א, א ד"ה ויחמיס] וכן כתב שלי"ה [תוספתא מוין פרק דרך חיים תוספתא מוסר ד"ה וימין]. ועיין ב"ח סימן רל"ה
 ד"ה ומכלל דבריו]. אבל כשהגיע זמן אסור ללמוד דק"ל כרש"י [שם ה, ז ד"ה סמוך] וכמו שכתוב סימן פ"ט סעיף ו', אלא א"כ במקום
 שיש צבור: ז ואם התחיל. אפילו אחר מנחה גדולה אין מפסיקין אפילו כשיגיע זמן מנחה קטנה. ואם התחילו סמוך למנחה קטנה

זרת וזקנים
 לפניה כו'. דהיינו
 ה לפני זמן מנחה
 דהיינו [בתחילת]
 שביעית, וסמוך
 קטנה בתחילת שעה
 שרית (טור):

זרת והערות
 ככב הרמ"א בסימן
 ע"ף ז לגבי יחיד
 חפלה עם הש"ך:
 י"ז סימן רל"ג [סעיף
 ג' (ב"ח)]
 י"ח סימן (ל"ה) [וליה]
 כ' וימין (פ"ט)
 סעיף ה':
 ג' (ב"ח)]
 וכן פ"ט פמ"ג, יד
 א' מקור חיים, נדירות
 ז' שמן המאור ולטעמי
 שרד:

רלב (א) בקור רב. ומכל מקום נחנעית ציבור לא יעשה בן לכחלה,
 כיון שאומר השליט ציבור ענינו נרכה בפני עממה והקהל אומרים
 כדרך לכתב יי' ד ליימי לשליט ציבור, ומכל מקום אם השעה דחוקה מאוד,
 יתפלל מיד בקול רם ויאמר השליט ציבור ענינו והקהל יאמרו בשומע חפלה,
 רלג"ת. מ"א [ס"ק ז]. ועיין לעיל סימן קכ"ד סעיף ב' [ס"ק ד] מה שכתבתי
 שם. והאר"י ו"ל [שער הכניעות עיני חפלה מנחה דרוש בן לא הניח לאומרה בקול
 רם, אלא בלחש ואח"כ בקול רם אפילו אחר שקיעת החמה, אפילו בערב שנה
 וטוב שימתין הציבור עד לאחר שיאמר השליט ציבור האל הקדוש
 והיינו כשואין זמן עובר: (ב) טענה. היינו חלי שעה קודם נמ"א ס"ק
 ד. ולא יחזיק אז ילד בחיקו, שמה יטנף בגדיו, ובעוד שיחזיר אחר המים יעבור
 זמן מנחה, או יתאחר לבל לבית הכנסת. ספר חסידים סימן י"ח [מ"א ס"ק

באר היטב
 [ג] סעודה קטנה. דלמא חמי לאמסוכי כתב מהר"י וייל הלכות פסקא
 ונראה לי דהוא הדין מי שלא התפלל ערבית עם הצבור אסור במלאכה וצלימוד
 עד שיתפלל, אבל בשחרית כיון שהציבור מתפללין לא חיישינן שמה יפגע. ומהאי
 טעמא נהגו לאכול אחר זמן מנחה קטנה, ועוד דהשמש מוכיר וקורא לבית
 הכנסת. אבל במקום שאין שם מנין אסור ללמוד בשחרית קודם שיתפלל, עכ"ל.
 וכן הוא לעיל סימן פ"ט סעיף ו'. והא דאמרין בברכות שלא יאמר אדם אוכל
 ואשמה חמלה ואח"כ אקרא קריאת שמע, אלא נכנס לבית המדרש וקורא וסוה"כ
 ואח"כ קורא קריאת שמע, מיירי קודם זמנה, דהיינו חלי שעה קודם הזמן
 לאסור באכילה ומותר צלימוד כדי שלא יהא יושב ובעל חלי שעה. אבל כשהגיע
 הזמן אסור ללמוד אלא"כ במקום שיש ציבור עיין לעיל סימן פ"ט סעיף ו',
 מ"א [ס"ק ח]: (ד) ואם התחיל. אפילו אחר מנחה גדולה אין מפסיקין

ביאור הגר"א

הגולה [אח"כ]. ועוד הוכיח ה"ר יונה נהובא כרא"ש שבה פ"א סימן יחן ממה שאמר
 שם [שבת ז, א] התם לא שכיחא כו', ואי כפסודה גדולה שכיחא ושכיחא:

מחצית השקל

לקרות קריאת שמע. ופרין הי סמוך למנחה, אילמא למנחה גדולה, אמאי
 לא האיכא שרות טובא, אלא סמוך למנחה קטנה, אמאי קתיב אם התחילו
 אין מפסיקין, האמר רבי יהושע בן לוי כיון שהגיע זמן חפלת המנחה
 אסור לאדם שיטעום כלל קודם שיתפלל חפלת מנחה. (ונשמע ליה דתרת

בן תניא אמרו לו לרבן גמליאל כו', וזהו שכתב בהג"ה ויש אומרים כו', וכן
 כתב בסימן קכ"ד [סעיף ב בהג"ה]: [ב] [סעיף ב] אפילו סעודה כו'. עיין באר

ביאור מנחת שאול סיון השלש
 חנוון ירושלים

** מוספות שם י"ה ואם והרא"ש שם, ה"ן ש"ג, נ"ד"ה ואל, המרדכי שם רמז רנב, דמוכח בגמרא שם ומוכח לה, א':

ה. מוספות [שם ד"ה] [ה"ן והרא"ש [שם] וה"ן] [שם ד, ה, א, ד"ה הל'ן] ממשמעות הגמרא שם ומוכח (ל"ה) [לה] [שם], מרדכי שם, וכן משמע מנכ"ה הרמב"ם [שם]:

ה. שם בגמרא [שם]:

ו. רבינו ירוחם [שם]:

ה"ד ט, ד':

ציונים לרמ"א

ט טור בשם ר"ת [מוספות שם ט, נ ד"ה בחסות];

ד בעל המאור [שם ג, נ ד"ה] [מנ"י] והגהות מרדכי פרק קמא דשבת [כמו מלא כס רבנו שמואל מ' ברוך י"ז]:

ד טור בשם ר"י: [ה] אגודה פרק קמא דשבת [שם ו]:

עטרת זקנים

ג ויש אומרים העבודה קטנה בור, ועל כן נהגו היתר לספור לאחר שהגיע זמן מנחה קטנה [הר"י וי"ל הלכות פסח סימן קנ"ג] ודוקא ביחוד הסודר כיון דאיכא שעה קבועה לשמש שקרא לבא לבית הכנסת לא חיישינן שמא יפסע אבל רבים שבכנסו לפעודה אפילו סמוך למנחה קטנה אסור כל שכן כשהגיע זמן מנחה קטנה [ב"ח] סוף הסימן:

הגהות והערות

טו חוקן ע"פ דמשק עליעוב:

יא' זה ז"ל בסמוך אבל אין כלן מקומן:

יב' [דפוסק אייזור] חוקן מהעבודת פראז תקיפה ואלו, וכן הוא תקיף חיים, רעק"א, יד אפרים, ומוספת שנת - ספר פלאים, מנחה"ש ולנשי סוד חוקט לפימן אב, ע"י: [ג] "פי הגהות ממ"י שם א"ח

מפסיקין אפילו יש שהות. עיין בחושן משפט סימן ה' [שפי"ד]. וכל הפטור ומפסיק נקרא הדיוט (ל"ח דברי תמוזות נכרות פ"ג אות נה ירושלמי שנת פ"א הלכה ב) ומקשה שם והא' סמן פטור מקריאת שמע, ואם רצה לקרות קורא, ומשני התם כרכן גמליאל דלמר אינו שומע לכס לנעול עול מלכות שמים אפילו שעה אחת. [שם] ועיין סימן [ע ספי"ן] י"ג: י' אם אין שהות. אפילו החמיל היתר מפסיק: י' א' להפסיק מיד. אפילו עוד היום גדול, כל שיועד שתמשך סעודתו עד שתמשך לרין להפסיק מיד. וכן משמע ברש"י בסוה דף ל"ח [ע"א ד"ה הא דליכא] ע"ש: י' ב' משיטות ידיו. ולמי שרגיל להמיר איזורו בשעת אכילה, משמיר איזורו אפילו קודם נעילה: י' ד' סעודה קטנה מותר. ולדידהו חספורת דידן נמי שרי, ומרחץ דוקא כולה מלמא דמרחץ אבל להזיע בעלמא שרי, ובורסקי דוקא בורסקי גדולה, ודין דוקא לחמילת דין אסור. ומכל מקום הם מודו דאם החמילו סמוך למנחה קטנה, מפסיקין אפילו סעודה קטנה, ולדידהו סמוך למנחה קטנה אסור אפילו סעודה קטנה, ואם החמילו אין מפסיקין אפילו מסעודה גדולה: ב' סמוך ל'מנחה קטנה מותר מודה דאסור. מיהו במרדכי [הגהות מרדכי שנת רמז מה] מיקל גס בזה, וכחז דאין איסור אלא בסעודה גדולה. וסעודה גדולה סמוך למנחה קטנה דהיינו שעה עשירית לכו"ל עלמא אסור ואין להקל בזה. וכן כתב הב"ח [סוף הסימן]. וי"ו וגם [הרשב"א] [הרשב"א] [רמ"י שמואל ב"ר גרון המונה בהגהות מרדכי שם] מודה בזה דלא כמו שכתב הב"ח [שם], וכן הוא באגודה [שם סימן ו] דאין לסמוך בסעודה גדולה על

מפסיקין אפילו יש שהות. עיין בחושן משפט סימן ה' [שפי"ד]. וכל הפטור ומפסיק נקרא הדיוט (ל"ח דברי תמוזות נכרות פ"ג אות נה ירושלמי שנת פ"א הלכה ב) ומקשה שם והא' סמן פטור מקריאת שמע, ואם רצה לקרות קורא, ומשני התם כרכן גמליאל דלמר אינו שומע לכס לנעול עול מלכות שמים אפילו שעה אחת. [שם] ועיין סימן [ע ספי"ן] י"ג: י' אם אין שהות. אפילו החמיל היתר מפסיק: י' א' להפסיק מיד. אפילו עוד היום גדול, כל שיועד שתמשך סעודתו עד שתמשך לרין להפסיק מיד. וכן משמע ברש"י בסוה דף ל"ח [ע"א ד"ה הא דליכא] ע"ש: י' ב' משיטות ידיו. ולמי שרגיל להמיר איזורו בשעת אכילה, משמיר איזורו אפילו קודם נעילה: י' ד' סעודה קטנה מותר. ולדידהו חספורת דידן נמי שרי, ומרחץ דוקא כולה מלמא דמרחץ אבל להזיע בעלמא שרי, ובורסקי דוקא בורסקי גדולה, ודין דוקא לחמילת דין אסור. ומכל מקום הם מודו דאם החמילו סמוך למנחה קטנה, מפסיקין אפילו סעודה קטנה, ולדידהו סמוך למנחה קטנה אסור אפילו סעודה קטנה, ואם החמילו אין מפסיקין אפילו מסעודה גדולה: ב' סמוך ל'מנחה קטנה מותר מודה דאסור. מיהו במרדכי [הגהות מרדכי שנת רמז מה] מיקל גס בזה, וכחז דאין איסור אלא בסעודה גדולה. וסעודה גדולה סמוך למנחה קטנה דהיינו שעה עשירית לכו"ל עלמא אסור ואין להקל בזה. וכן כתב הב"ח [סוף הסימן]. וי"ו וגם [הרשב"א] [הרשב"א] [רמ"י שמואל ב"ר גרון המונה בהגהות מרדכי שם] מודה בזה דלא כמו שכתב הב"ח [שם], וכן הוא באגודה [שם סימן ו] דאין לסמוך בסעודה גדולה על

מפסיקין אפילו יש שהות. עיין בחושן משפט סימן ה' [שפי"ד]. וכל הפטור ומפסיק נקרא הדיוט (ל"ח דברי תמוזות נכרות פ"ג אות נה ירושלמי שנת פ"א הלכה ב) ומקשה שם והא' סמן פטור מקריאת שמע, ואם רצה לקרות קורא, ומשני התם כרכן גמליאל דלמר אינו שומע לכס לנעול עול מלכות שמים אפילו שעה אחת. [שם] ועיין סימן [ע ספי"ן] י"ג: י' אם אין שהות. אפילו החמיל היתר מפסיק: י' א' להפסיק מיד. אפילו עוד היום גדול, כל שיועד שתמשך סעודתו עד שתמשך לרין להפסיק מיד. וכן משמע ברש"י בסוה דף ל"ח [ע"א ד"ה הא דליכא] ע"ש: י' ב' משיטות ידיו. ולמי שרגיל להמיר איזורו בשעת אכילה, משמיר איזורו אפילו קודם נעילה: י' ד' סעודה קטנה מותר. ולדידהו חספורת דידן נמי שרי, ומרחץ דוקא כולה מלמא דמרחץ אבל להזיע בעלמא שרי, ובורסקי דוקא בורסקי גדולה, ודין דוקא לחמילת דין אסור. ומכל מקום הם מודו דאם החמילו סמוך למנחה קטנה, מפסיקין אפילו סעודה קטנה, ולדידהו סמוך למנחה קטנה אסור אפילו סעודה קטנה, ואם החמילו אין מפסיקין אפילו מסעודה גדולה: ב' סמוך ל'מנחה קטנה מותר מודה דאסור. מיהו במרדכי [הגהות מרדכי שנת רמז מה] מיקל גס בזה, וכחז דאין איסור אלא בסעודה גדולה. וסעודה גדולה סמוך למנחה קטנה דהיינו שעה עשירית לכו"ל עלמא אסור ואין להקל בזה. וכן כתב הב"ח [סוף הסימן]. וי"ו וגם [הרשב"א] [הרשב"א] [רמ"י שמואל ב"ר גרון המונה בהגהות מרדכי שם] מודה בזה דלא כמו שכתב הב"ח [שם], וכן הוא באגודה [שם סימן ו] דאין לסמוך בסעודה גדולה על

מפסיקין אפילו יש שהות. עיין בחושן משפט סימן ה' [שפי"ד]. וכל הפטור ומפסיק נקרא הדיוט (ל"ח דברי תמוזות נכרות פ"ג אות נה ירושלמי שנת פ"א הלכה ב) ומקשה שם והא' סמן פטור מקריאת שמע, ואם רצה לקרות קורא, ומשני התם כרכן גמליאל דלמר אינו שומע לכס לנעול עול מלכות שמים אפילו שעה אחת. [שם] ועיין סימן [ע ספי"ן] י"ג: י' אם אין שהות. אפילו החמיל היתר מפסיק: י' א' להפסיק מיד. אפילו עוד היום גדול, כל שיועד שתמשך סעודתו עד שתמשך לרין להפסיק מיד. וכן משמע ברש"י בסוה דף ל"ח [ע"א ד"ה הא דליכא] ע"ש: י' ב' משיטות ידיו. ולמי שרגיל להמיר איזורו בשעת אכילה, משמיר איזורו אפילו קודם נעילה: י' ד' סעודה קטנה מותר. ולדידהו חספורת דידן נמי שרי, ומרחץ דוקא כולה מלמא דמרחץ אבל להזיע בעלמא שרי, ובורסקי דוקא בורסקי גדולה, ודין דוקא לחמילת דין אסור. ומכל מקום הם מודו דאם החמילו סמוך למנחה קטנה, מפסיקין אפילו סעודה קטנה, ולדידהו סמוך למנחה קטנה אסור אפילו סעודה קטנה, ואם החמילו אין מפסיקין אפילו מסעודה גדולה: ב' סמוך ל'מנחה קטנה מותר מודה דאסור. מיהו במרדכי [הגהות מרדכי שנת רמז מה] מיקל גס בזה, וכחז דאין איסור אלא בסעודה גדולה. וסעודה גדולה סמוך למנחה קטנה דהיינו שעה עשירית לכו"ל עלמא אסור ואין להקל בזה. וכן כתב הב"ח [סוף הסימן]. וי"ו וגם [הרשב"א] [הרשב"א] [רמ"י שמואל ב"ר גרון המונה בהגהות מרדכי שם] מודה בזה דלא כמו שכתב הב"ח [שם], וכן הוא באגודה [שם סימן ו] דאין לסמוך בסעודה גדולה על

ת כח (ע"ט):
י:
י"י (נ"ה ומנה)
י"ג (כ"ג פסוק ג')
תפלה (נ"ה) ג
ע נטור סימן ו' ל'
היו הנלווים:
ות כ"ו (ע"ט):

יב פ"מ"א
י"ה ה: (ט טור
ד"ה והר"ף)
וסק"מ (כ"ף ע"ג)
נ"ה ספלה ג ה.
י"מנוס שם א"ת ו
ר"ס מרונטונג:
רמב"ם בפירוש
זו פרק קמא
זוח (משנה ג):

ורת זקנים
ופשערינו שעת
' ומחשבתו י"ב
זיום מעת וזוחת
עד עת שקיעת
ולא עד עת צאת
ז: שהוא לילה כמש
שעה ורביעית קודם
החמה זמן מנחה
בי יהודה ולא יותר,
ו' משמעות הלשון
ג"י (נ"ט ספ"ג):

זות והערות
י"ן מה שכתבתי סימן
י"ף (י') [ז] [ס"ק ג']
ג רב"מ [נ"ה]
(ס"ח) [סימן מ]:
[ג'י"ן בי"א]
גור ונ"י החמירו
שעודה קטנה וא"כ
רמ"א להחמיר רק
ג גדולה הוא דעת
עלמו:
י"ן סימן מ"ל"ט
כ': (נ"י"ן בי"א)
ג"ר"ף לפענו ל"מ
כ"אר הגר"א סימן
ק"י ש"כ"י ולא הוכר
י"ף ועין ר"ף סוכה
כ"הגות טוח יא"ר:
א' ע"ן סימן ק"ז
[ג]:
שער ה"ן אות ו:
י"ה ג"פ"ר, א"ך
י"וח וי"אה (א"ל"ג)
וקא"קא ש"ל כ"וח
י"י וי"ה ג"פ"ס
ה"א"ס:
י"ן סימן (ל"י"ג)

קריאה לבית הכנסת. ומכל מקום נחלת דין ואין מילי קומיין על קריאת בית הכנסת, ולא ממשי כולי האי, ועוד לחמירין בגמרא (שנה"א) לא שכיחי שכרות, א"כ פשיטא דבסעודה דשכית שכרות אסור להתחיל, דכשור לא מהי קריאת בית הכנסת:

ד"טו והשעה עוברת. עיין מה שכתבתי לעיל [ס"ק י"א] דאפילו עוד היום גדול צריך להפסיק, אם יודע שחמשון סעודתו עד שחשף: כתב נאר שבע נאר מ"ס סימן י"ג כשיש חמנה בשבת, ולא יאלו מבית הכנסת עד אחר חלות, יתפללו מנחה בנצור ואחר כך יאללו, דסעודת נשואין היא סעודה גדולה, אבל סעודת שבת נצחו לא מקרי סעודה גדולה:

י"ז כביצה. דוקא ולא יותר. ונראה לי דלשמה יותר מכביצה אסור, א"ע"ג דג"ב סוכה מקרי ערלי, מכל מקום הכל טעמא דלמא דמשין, וזה שייך יותר בשמה דמשכר:

ר"ל"ג א' ולמ"ע"ה יצא. משמע דקודם לכן לא יאל, וא"ע"ג דצ"מ"ה זמנה אחר ו' שעות כדליתא בי"מ"א דף כ"ח (ע"ג), מכל מקום כיון דלין אנו בקיאיין לא יאל:

ב' ועיקר זמנה. עיקר זמן שמיטה היא מדאורייתא מו' שעות ומחלה, רק שהיו מקריבין אותו בכל יום מעו' ומחלה כדי להקריב מחלה קרבנות יחיד שאסורין להקריב אחריה, ולכן עיקר זמן מנחה היא מעו' שעות ומחלה (ומכל מקום אם רוצה לאכול, מחלל מנחה גדולה לכחלה כמו שכתב סימן רל"ב ספ"ג, ומכל שכן מי שרוצה ללחם לדרך כמו שכתב סוף סימן פ"ט, ועיין בתוספות ריש פרק ערבי פסחים ט"ג, ד"ה לא יאל וכן הוא סוף סימן רפ"ו ספ"ג ד מ"א ס"ק ג), רק שבערב פסח שאל להיות בערב שבת היו מקריבין נו' ומחלה [פסחים נ"א, א], ועיין מה שכתבתי סימן רל"ב (ריש הסימן): ג' ומשערינו. בתרומת הדשן [סימן ג] משמע שמשערין מעלות השחר עד לאלת הכוכבים, וכמו שכתבתי סימן תמ"ג [ס"ק ג] וע"ש. אבל בל"ט [ספ"ג א] וב"מ [דברי חמודות נרכות פ"ד אות יד] כתבו דמשערין מהנן החמה עד שקיעתה, וכן כתב בשלטי גבורים [על המדקין] פרק תפלת השחר [אות ג]. ונראה לי ראה לדבריהם מפסחים דף ז"ג עמוד ב' דזמן השמיטה אינו אלא עד חלפת השקיעה, וכן כתבו התוספות בזמנות דף כ' ע"ב ד"ה נפסל והוא כמו שעה וחומש שעה קודם לאלת הכוכבים, ומיהו י"ל דחקנו נגד הקרנת המנחה וכמו שכתבתי סימן רל"ב (ריש הסימן). וגם הלבוש כוונתו בסוף השקיעה, והוא כמו רביעיית שעה קודם לאלת הכוכבים ועיין בהג"ה שניה:

פרק פ"ח פ"מ הריק"ש
ר"ל"ג פ"ח א' ה"ל"ה. נ"ב דהיינו עד שקיעת החמה ועיין סימן רפ"ו:

רביע בו. ושעות אלו הם זמנות ר"ב נקח ונמורף בן כוס בן גלילה:

שערי תשובה

ר"ל"ג א' יצא. עיין באר היטב. ובכרתי יוסף [אות א] כתב דלא יצא, דא"ע"ג דומנה אחר חצות, מכל מקום כיון דאין אנו בקיאיין לא יצא, כמו שכתב המג"א [ס"ק א] ובלקטיו פרי חדש, ע"ש. וע"ש [בכרתי יוסף אות ד] בשם רב"ב [נחל ג] סימן תרע"ו דמפלג המנחה עדיף מחחלת זמן מנחה קטנה כן כתב רבינו חננאל, כל שכן מנחה גדולה שאין להתפלל אותה אלא מתוך הרוחק, ע"ש. ועיין בשאגת אריה סימן י"ז שהאריך בענין אם מותר להתפלל מנחה אחר שקיעת החמה, וסיים בה דשמע מינה [מכל מה שכתבתין] הפלת המנחה עד הלילה, ע"ש. וכתב בשם האר"י ז"ל [שער הכוונות ענין תפלה מנחה דרוש ב] שיש להתפלל הפלת מנחה בעינים סגורות, וכן להניח ב' ידיו זו על גבי זו ימין על שמאל, וכן יעשה בערבית, ובערבית של ערב שבת אין צריך לסגור עיניו. וצריך לומר עלינו אחר כל ג' הפלות היום, וכן יש לומר מזמור ה' רוע (הלה"ס כג) ומזמור אלוקים יחננו (הלה"ס טו) אחר כל ג' הפלות, ע"ש:

ביאור הגר"א

מפסיק, מרלא משני במנחה קטנה ולא קי"ל כרבי יהושע בן לוי, אלא בהא קי"ל כרבי יהושע בן לוי בהתחיל סמוך למנחה קטנה. וכמו שכתב בחושן משפט [סימן ה' ספ"ד ד] ופירשו [התוספות בשבת] שם דבהא לא קי"ל כרבי יהושע

ממילא קי"ל כוונתיה דרבי יהושע בן לוי, וכן פסק הטור, ושו"ע בסמוך ספ"ג:

(ד) והשעה עוברת. צטור כתב אפילו כשהגיע מנחה קטנה שהוא נחשפה שעות ומחלה ובל"ט שיהא לו שהוא להתפלל אחר

שיגמור סעודתו, עכ"ל. ואם נחמין רמ"א לומר שלא יהיה לו שהות אחר הסעודה, למה כתב שאסור מזד יש להחמיר, דהא בזה לכולי עלמא אסור. ונראה דהך והשעה עוברת פירש שצ"מ"ה יש עוד שהות אחר, אלא דיש לחוש ממון שרואה שחמשון סעודתו עוד זמן עד שיעור שיעור הזמן יש להחמיר בזה:

ר"ל"ג א' מי שהתפלל בו.
זה דעת רמב"ם [נפלה ג, ט]. משמע דוקא דיעבד יאל, וכמו בית יוסף [ד"ה ומדקין] שדבריו הטור והרא"ש [בש"מ כ"ל ד אות ט] משמע דזמן מנחה לכחלה הוא מו' שעות ומחלה ולמעלה, וכאן סתם כרמב"ם. אבל מנהגינו הרבה פעמים שמתפללים מנחה קודם פלג המנחה, דהיינו י' שעות ומחלה:

זמן תפלת המנחה. ובו ב' סעיפים:

א' (א) מי שהתפלל תפלת המנחה א' מאחר שש שעות ומחלה א' ולמעלה (א) י' יצא ב' ועיקר זמנה מתשע שעות ומחלה ולמעלה י' עד הלילה לרבנן ולרבי יהודה עד פלג המנחה [ב] שהוא עד סוף אחת עשרה שעות חסר רביעי: הגה ג' א' ג' [ב] ומשערין [ב] שעות אלו לפי ענין היום ואף אם היום ארוך משערין [ב] לשמים עשרה

באר היטב

(1) עוברת. עיין לעיל ס"ק ה' דאפילו עוד היום גדול צריך להפסיק אם יודע שחמשון סעודתו עד שחשף. כתב (נ"ה) [נאל שבע] כשיש חמנה בשבת, ולא יאלו מבית הכנסת עד אחר חלות, יתפללו מנחה בנצור ואחר יאללו, דסעודת נשואין היא סעודה גדולה, אבל סעודת שבת נצחו לא מקרי סעודה גדולה [מ"א ס"ק טו]: (2) כביצה. דוקא ולא יותר. ונראה לי דלשמה יותר מכביצה גמי אסור עיין מ"א [ס"ק יו]:

א' יצא. אם נדיעבד התפלל נחלה שעה שבעים דהיינו אחר שש שעות לא יאל, מ"א [ס"ק ג]. והיד אהרן [נהגה"ט] וכתב יעקב סימן ז"א פסק דל"א: (ב) שעות אלו. דהיינו מהנן החמה עד סוף שקיעתה, והוא כמו רביעיית שעה קודם לאלת הכוכבים עיין מ"א [ס"ק ג]. ואם טעה וסבר שמותר להתפלל מנחה קודם שש ומחצה, מתפלל ערבית ב', ואם מחו בו היו מיד. בית יעקב סימן צ"א:

נהגות רעק"א

(ג) [ספ"ג ב' הנה] ואפשר הטעם משום דעבשיו. עיין נאר שבע בסוף ספרו בקונטרס נאר מ"ס אות י"ב מה שיהיה על זה:

י"ן סימן (ל"י"ג)

12

ד. כן העלה צ"י ד"ה וה"ר הלכה:
ה. סס:
ו. צ"י ד"ה ומלל לעת רבינו יונה ברכות א. ב ד"ה והרשב"א סס ב ב ד"ה משנה אהא דליתא סס בגמרא דף ד' ע"ג:

ציונים לר"ב"א

ר"ה א' מרדכי ריש ברכות והגהות מיימני פרק ג' מהלכות תפלה ואם מן תרומת הדשן סימן א':

עברת זקנים

ר"ה א' אפר להתחיל אפ"ה ב"י אבל כשהגיע זמן קריאת שמע וראי אסור לאכול אפילו סעודה קטנה וכן לישן מעט אלא יקרא מיד בבית יוסף ד"ה ומ"ש רבינו ואלו בשם הרשב"א נכתב ט' א ד"ה ומה בשם הר"ן אלא שצ"ע לר"ן שנהגין להתפלל ערבית מפלג המנחה, כמו שכתב רמ"א לעיל סימן רל"ג סוף סעיף א', והא אסור להתחיל מלאכול אפילו סעודה קטנה שעה ורביעית קודם הלילה, כיון שכבר התחיל זמן תפלה ועיין בב"י סימן רל"ג ד"ה ובל"ב ד"ה כתיב ואל תעזבנו שכתב בשם אהרל מועד אשר התפלל דרך ג נתיב לן שכתבתי בתפלת ערבית משום דשכחתי שיכרותי:

הגהות והערות

- ד' עיין סימן רל"ג בסוף סימן א' (ב"י סימן א')
- ה' א"ענין איזה נוסח או דברי תפלה ועיין ש"ת מהרי"ט ח"ב יו"ד סימן א' ועוד לר"י נה"ס, ב ד"ה אסור:
- ו' היספ"ת מהדורת פלא מקמ"ה:
- ז' בספרות אמ"ד ח"ס וא"ל איזה ואלו ידי חובתו, אף בדפוס איזה י"ת וכו' כ"י שמה הט"ו:
- ח' היספ"ת מהדורת אמ"ד ח"ס:

ג מקדימין הרבה. כתב בתרומת הדשן [סימן א] שהיו נוהגין להקדים ג' או ד' שעות לפני הלילה ודחק מאוד ליישב המנהג, ולא עלתה בידו. ומדברי הב"ח נסימן רס"א ד"ה ומ"ש חומטן משמע דנהגו כמאן דאמר יראים סו"ס רעד דמשקיעת החמה היו לילה, ופלג המנחה היו שעה ורביע קודם השקיעה, וכשנחשבו שעה זמנית היו נקיץ לערך ב' שעות קודם הלילה, ומיהו א"ן לא קי"ל הכי, דהא בערב שבת עושין מלאכה עד חצי שעה קודם הלילה בקירוב, ולכן אפילו בדיעבד אם התפלל בזמן הנ"ל נרץ לחזור ולהתפלל. אבל קריאת שמע סבירא להו לרוב ז' (ג) א' ו' אסור ד להתחיל (ו) לאכול (ז) חצי

רמ"א ציונים, ונרץ לומר דנחמנית לא הטריחו כולי האי: (ב) ואם הצבור מקדימים כו'. בתרומת הדשן סימן א' כתב דברוב קהילות נוהגים ציונים ארוכים לקרות קריאת שמע על ערבית ולהתפלל ערבית ג' או ד' שעות קודם הלילה, סומכים על רש"י [נרכות ג ב ד"ה עד סוף דיוואין] בקריאת שמע שעל המטה, והמנהג נשחרב על ידי חסות כח שירדה לעולם ותאבסם לאכול בעוד יום. ומסיק נראה דאפילו תלמיד חכם אם הוא צנוע שמקדימין להתפלל ולקרות קריאת שמע, ציונים הארוכים, אם א"ן יוכל להפרישם א"ן נרץ לפרוש מהם, אלא מתפלל וקורא עמהם ויוצא בזה, אבל אם

הורגל בשאר פרישות, יתפלל ויקרא בזמן שמתקן חכמים לפי כל הידיעות, עכ"ל. גם המרדכי [נרכות סימן א] [כתב] "בשם ראב"ה [ח"א סימן א] שהתחמיר שלא לנטות על ר"ח [הוספות סס ב ב ד"ה מלימחין מחזי כיוהרא, אלא שהצ"י ד"ה וה"ר] כתב עליו כיון דלדעת כמה גדולים לא יא"ל ידי חובתו בקריאת שבת הכנסת לא מחזי כיוהרא, עכ"ל, ועל כן כתב כאן להלכה דכשיגיע זמן קורא קריאת שמע בלא ברכותיה, חוה הדרך לא מיחזי כיוהרא. אלא דתמיהי על דרכו של רבינו זעל השו"ע דבכ"מ אלו שכתב וכשיגיע זמן קורא קריאת שמע בלא ברכות, דלא מניח דרך זה צ"י, ולא מניח אלא דעת רש"י [סס] שיוצא ידי חובתו בקריאת שמע שעל המטה, ומה שנוהגים לקרות קריאת שמע בעוד יום הוא כדי לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה. והתוספות [סס] הקשו על זה, חדא דהא אז קורא בלא ברכותיה, ומו דא"כ היה לנו לקרות ג' פרשיות, ומו דא"כ אנו עושים כרבי יהושע בן לוי דתפלות בלתי מקו [סס ד, ג], ומו דקריאת שמע שעל המטה לא מקו אלא מפני המזויקין. וכתבו בשם ר"ח דיווא אפילו מבעוד יום, דממכין על תנאי דס"ל דזמן קריאת שמע קודם זאת הכוכבים, אע"ג דלענין מנחה ס"ל דהו עדיין יום שמתפללין או מנחה, והוה ליה תרי קולי דסתרי אהדדי, לא משמחין בזה לענין תפלה דהקילו בזה, כמו שכתב צ"י [סימן רג ד"ה ומ"ש והוא] בשם הרשב"א [סס ב א. ד"ה וענין]. ורבינו יונה [סס א, ב, ג, ד"ה אהא] כתב שהרובה ללכת ידי חובתו יקרא קריאת שמע עם ברכותיה ויתפלל, ולא יתכוין ללכת ידי חובת קריאת שמע בלתי קריאה אלא לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה, ויוצא ידי קריאת הברכות, ואחר זאת הכוכבים קורא אותה ויתכוין ללכת ידי חובתו, ואם לא ירצה לקרות אלא השתי פרשיות סגי ליה בזה, דכיון דהוכיז יציאת מנחה כשקורא אותה צדית הכנסת, ולא מנרכיני ליה להוכיזה פעם אחת, וכדי שלא יקרא אותה בלא ברכה כתב שאומר ברכת אהבת עולם לכה, עכ"ל. ובשם רבינו האי כתב דרך אחר, עיין סס [ע"פ ד"ה ורבינו]. אבל הדרך שכתב כאן בשו"ע א"ן לו מקום, כי אם רוצה לפסוק כדרך הרב רבינו יונה היה לו להוכיז כאן שיכוין צדית הכנסת שלא ללכת ידי חובתו זמה שקורא עם ומתפלל. ולפי הנראה דהרב צו"ע חזר בו מכל הדרכים שזכרנו צ"י, וכתב לו דרך זה שצדית הכנסת יקרא ויתפלל בכתבין ללכת, ולרווחא דמלחא יקרא פעם שני בלא ברכה בלתי הכוכבים. חוה תמיה לי מאד, דא"כ למה זו מדרכו של רש"י ללכת בקריאת שמע שעל המטה, והיה לנו לתקן ולומר שיקרא בלתי ג' פרשיות קודם המטה, וא"כ לא יהיה שום קושיא מה שהקשו התוספות על רש"י, רק קושיא דקורין בלא ברכות וקושיא שעושין כרבי יהושע בן לוי, חוה לא מתורץ גם לדרך השו"ע. וא"ן לומר שדברך שזכרתי יש חשש שמה יאכל ירשה וישן ויעבור קריאת שמע, כדאמרינן [סס ד, ג] שלא יאמר אוכל קימעה כו', זה אינו דא"כ היה להם להתוספות להקשות בן אפירוש רש"י, אלא ודאי שבה א"ן חשש וכמו שכתבתי בעזרת ה'. ועל כן נלע"ד דבאמת כל מאן דחש למיעבד על ג' הטוב בזה, יקרא קריאת שמע על מטתו ויכוין ללכת ידי חובתו בזה ולא מפני המזויקין, ולא ינטרף לקרות רק ב' פרשיות כיון דכבר קרא יציאת מנחה צדית הכנסת כמו שכתב צ"י בשם הרב רבינו יונה לפי דרכו. חוה נכון יותר מדרך השו"ע, דבדרך השו"ע קרוב לודאי שבשעת זאת הכוכבים אפשר שישכח לקרות, בפרט שכבר קרא ויצא רק שרץ לחזור משום רווחא דמילתא כמו שכתבנו, מה שא"ן בן ששן כן בשעת שכיבה דיש או התעוררות לקרות מפני המזויקין, וזהו א"ן אדם עשוי להשכח, כנלע"ד נכון לנהוג לכל מי שרוצה ללכת לרווחא דמלחא. שוב מלחצי נאמר בספר מטה משה [סימן עג] שרש"ל קרא על מטתו כל ג' פרשיות: (ג) אסור להתחיל לאכול חצי שעה כו'. זה למד מדברי רבינו יונה [סס א, ב, ג ד"ה ומכאן] שמתבא צ"י נ"ה אה"ל שכתב חוה לשונו בין חכמים בין רבן גמליאל מדיים דלכתמלה נרץ לקרות בלתי הכוכבים, מדע דהא אמרינן לקמן [סס ד, ג] כתיב ואל יאמר אדם בלתי שעה עובר על דברי חכמים, ור"ל אפילו כשיצא מהשדה קודם זמנה, א"ן לו לומר כיון שלא הגיע [זמנו] עדיין זמן קריאת שמע אוכל ואשפה תחלה, אלא יש לו לקרות או לשנות כו', עכ"ל, ועל כן כתב וכיון [כאן] לאסור לאכול אפילו חצי שעה קודם כמו בתפלת המנחה. ונראה לי דד"ן זה אינו שייך אלא לזמן שהוא עיקר

גמולתו מכלל שאין רוצה בשלום

ג. מרדכי פתק קמא דשנת רמז רנד והר"ן שם נ"ג, א. ד"ה הלכן מהל דמפסיקין לקריאת שמע [שם ט, ז] ומהל דסוכה [ל"ה] [גמ' נ"א]:
 ח. [מנצ"ח ק"ש ט, ט. וסמך פשן י"ט, ז' רבינו יונה שם נ"א, ב. ד"ה וסמכים] לדעת כולוהו חזאי דריש פתק קמא דברכות:
 ט. [נ"י ד"ה אצל הרמב"ם, לדעת הרמב"ם והאמ"ן] שם ובחכמים: י. [ר"י] ברכות ג. א. רמב"ם ק"ש א. י. רש"י שם ט. כ. ד"ה ולענין הלכה. רמב"ם שם פ"א סימן ט. ט. על פי הגמרא] שם דף ח' [ע"ג] כר"י שמעון בר יוחאי משום רבי עקיבא:
 כ. שם בגמרא [ט"א, לדעת האמ"ן] שם ד"ה וכלהו הרמב"ם שם, והרמב"ם שם:

ציונים לרמ"א

ט. ר"ן פתק קמא דשבת נ"ג, א. ד"ה מהל: ז. הרמב"ם בהגרות [פתק ג' מהלכות ברכות] [פתק ב' מהלכות קריאת שמע] [פלה ו]: ז' טור ומרדכי [נדרות רמז ט] והגהות מיימוני [נלוות קריאת שמע פ"א אות י]:

הגהות והערות

[ב] חוקן ממנהרות אה"ת ט: [ג] בפתק חיים חיקן "סמון להשכיה", ונד אפרים כתב "קתים משתשכיה", והפמ"ג קיים גרסא הישנה:
 [ד] עיין בנדי יעק שמחה על ריחות המ"א:
 [ה] הרובפת שנת - ספר פלאים הגיה "עד כל הלילה", בדפוסים שלפניו כתב - "אפשר ל"ל כל הלילה", והוא ע"פ מהדורות פרי תקמ"ה גלות הטעות. במחלוקת השקל הגיה "עד סוף הלילה", המקור חיים חיקן "עד היום", ועיין פרע"ג:
 [ו] בדפודר הזיון על המילים "אלא לין" שחמילת דברי הרמ"א וכלן חוקן פס"י הדמקא אלעזר:
 [ז] עיין סימן נ"ט וסימן ק"י [סעיף א]:
 [ח] [גליון כ"א]
 [ט] כתב הכסף משנה פ"א מהרש"ם שנת הי"י בשם

ט"ז. אצל אין לומר משום דלילה זמן שינה הוא חמירא, דהא בתוספות סוכה דף ל"ח [ש"ס ד"ה יוס] דחו להאי טעמא, [ע"ד ועיין מה שכתבתי סימן תרנ"ב [שם], ומכל מקום נראה לי דאין להחמיר בטעימה בעלמא, וכמו שכתבתי סימן [תל"ב] [שם]. ולא דמי לקידוש [סימן רע"א סעיף ד'] והבדלה דאסור לטעום, דהנהו אהקן דוקא בתחלת הלילה כניסמו וביציאתו. ועיין מה שכתבתי סעיף א' [ס"ק ג] דלרש"י אס קרא צ"ח הכנסת מצעוד יוס רש"י לאכול קודם קריאתו שנית צ"ח, ומכל מקום צ"ח שנת שאין קוראין מצעוד יוס צ"ח הכנסת, אסור להחמיר חזי שעה סמוך לליל הכוכבים, ואין לסמוך על קריאת השמש ליל הכנסת, דהא מקצת אין הולכין ליל הכנסת צ"ח שנת. דה פפסיק. כיון דקריאת שמע דאורייתא היא: ו צריך להפסיק. כיון דיש אומרים דמוסר להפסיק, וגדולה מו כחצתי סימן ער"א סעיף ה' [ס"ק א] דלא כעולם חמ"ד [ס"ק ג]: ז. להפסיק. דמנחה כיון דמונה קטועה מירמח ולא אחי למיפשע, לכן אין צריך להפסיק, משא"כ בערבית דכוליה ליליא זמניה הוא, גורין דלמא אחי למיפשע ועיין סימן קס"ו [ס"ק ג] וסוף סימן קע"ח [סעיף ו] וסימן טע"ה [סעיף א] וסוף סימן רל"ג: ח. ואם אין שהות, וצריך לומר דמיהר צ"ח קמא דשבת נ"ג, א. ד"ה מהל: ט. הרמב"ם בהגרות [פתק ג' מהלכות ברכות] [פתק ב' מהלכות קריאת שמע] [פלה ו]: ז' טור ומרדכי [נדרות רמז ט] והגהות מיימוני [נלוות קריאת שמע פ"א אות י]:

שעה סמוך לזמן קריאת שמע של ערבית וואם התחיל לאכול [ח] אחד שהגיע זמנה [ח] מפסיק [ט] וקורא קריאת שמע בלא ברכותיה וגומר סעודתו ואחר כך קורא אותה בברכותיה ומתפלל: הגה ט' אצל אין צריך להפסיק לתפלה הואיל והחמיל לאכול [ח] אצל אס לא החמיל לאכול אף על פי שנטל דיו ו צריך ז להפסיק [ח] וואם אין שהות להחפול מפסיק אף [ח] לתפילה: ג. [ח] לכתחלה צריך לקרות קריאת שמע [ח] מיד בצאת הכוכבים [ח] וזמנה עד י חצי הלילה וואם עבר ואחר וקרא עד שלא עלה עמוד השחר יצא ידי חובתו: ד. [ח] הקורא קריאת שמע של ערבית אחר שיעלה עמוד השחר קודם הנץ החמה [פירושי יציאת החמה מעיני הנצו הרמונים עורך ק. א.] לא יצא ידי חובתו [ח] אלא אם כן היה אנוס [ד] בגון [ח] שכור או חולה וביצוא בהן י [ח] ואנוס שקרא או לא יאמר השכיבנו [ח] דכיון שעלה עמוד השחר אינו זמן שכיבה: הגה ז' [ח] אצל אס הברכות דהיינו שנים שלפני קריאת שמע וברכת אמת ואמונה עד השכיבה אומר [ועיין לעיל סימן נ"ח סעיף ה':]

דהא אוכל חסלה, והיאך עובר על דברי החכמים שאסרו לא חסלה, אלא כדפרישית. והא דקריאת שמע חמיר מתפלה, דקרי שמע דאורייתא: בגמרא [שם] אמרינן שלא יהא אדם צא מן השער, ויאמר אוכל קומעה ואשתה קומעה ואישן קומעה והא אקרא קריאת שמע ואחפול, ו חוטפתו שינה נמלא יסן כל הלי כו', כדי שלא יהא עובר על דברי חכמים, וכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה. לכאורה משמע ש עובר אלא בעושה שלשון אבי ושפיה ושינה, אצל אין האמת דהא עיקר החשש מחמת חוטף שינה, ונמלא יס איסור בשינה לחו וא"כ גם אכילה ושפיה כל או לבדו אסור, דשמא מתוך חטופו השינה, ומשום הכי אס כאן בהחלת אכילה לחוד, א מכל מקום פשוט הוא דטעני פירות מותר כמו במנחה לעיל [ט] רנ"ב סעיף ג]. והא דאיתא [שם] מעב צניו של רבן גמליאל שצאו מב המשחה כו', וקשה היאך עברו דברי חכמים, ובגמרא משמע ש היו תלמידי חכמים, יש לומר שהחמילו בהימר [ומן] קודם [ח] קריאת שמע [ח] האכילה כפ המשחה. וכתב המרדכי בפתק ט"ז

דשנת רמז רנד] שאס התחיל לאכול משתשכיה קודם תפילת ערב צריך להפסיק לקרות קריאת שמע, ואם החמיל בהימר אין צר להפסיק, וצ"י [ד"ה וכתב המרדכי נ"ק] מביא זה. ותימה לי [ע"ל] כתב כאל דח"י שעה קודם סמוך לזמן קריאת שמע יש איסור, דה אפילו משתשכיה י קרוי זמן היחר במרדכי, והרד רבינו יונה [ש] לא זכר אלא קודם זמנה, וכן הרשב"א [נדרות ג, ד ד"ה משעה] שמי צ"י [ד"ה ומכלל] כתב סמוך לו קמא מלפניו, ולא כתב סתם סמו כמו שכתוב בתפלת מנחה [שם ט, ג] סמוך למנחה, אלא ודאי דכו שזמנה ארוך, אין איסור בסמוך אלא בסמוך שיעור קטן לפני הזמ וכל שכן שהתוספות [שם ד, ג ד"ה וקרא] שמיא צ"ח יוסף [ד] ומ"ש רבינו ואפילו כתבו שמשעה שהגיע זמן כו' על כן אין להחמיר בחצי שעה כנלע"ד: [ד] בגון שכור ב"י צ"י [ד"ה ואם נאמ בשם הרשב"א [נדרות מ, ד ד"ה ולענין] כתב וז"ל ואפילו סמוך להנץ החמה ממש הואיל ואיכא איניש דגני, אצל מי שעבר במזיד ונשחה לא, ואפילו בפושע נמי. ואפילו חפך עמוד השחר אסור, וכמעשה דרבן גמליאל [שם ג, א] דלמר לבניו אס לא עלה עמוד השח חייבים אחס לקרות, הא אס עלה לא, ואינהו ודאי משמע דלא היו שוגגין גמורין אלא פושעים, לפי שנמשכו אחר עניי משחה, עכ"ו והאי פושעים דקאמר לאו פושעים ממש ח"ו, דהא תלמידי חכמים היו כדמשמע בגמרא [שם ט, א] אלא היפוכא דשוגג גמור קאמנו דהו שוגג קרוי למזיד צמה שהמשיכו כל הלילה ולא קראו ופתאום צא עמוד השחר. והא דאיתא בגמרא [שם] דההוא זוגא דרבי דאשתכור בהילולא דבריה דרבי יהושע בן לוי, אחו לקמיה דרבי יהושע בן לוי אמר כדאי הוא רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדמו וחשבינן להו לאונס ויקראו קודם הנץ החמה, ולא אמרינן דלא היו שוגגים, כיון שמשכו אחר עניי המשחה כצניו דרבן גמליאל. נראה לי דצניו דרבן גמליאל לא היו שכורים רק שמו משחה, והנהו רבנן היו שכורים בהחלת זמן קריאת שמע, דאס לא כן לא הו אנוסי כיון דבאיסור נמשכו אחר המשחה, וזה ידוע דכל מרצה בשמיה משתכר, אלא ודאי דקודם הזמן נשתכרו בהימר. על כן נראה לי צא נשתכר אדם אחר התחלת הזמן קריאת שמע, לא מקרי אונס, ואין לו שיעור לקרות רק עד שיעלה עמוד השחר וסו לא:

ערך פתח למהריק"ש

ר"ה פ"ה ב ב"מ [וגומר סעודתו וכו'] לא החמיל לאכול אפילו חמיר גמורו או נעל דיו פוסק אפילו להפסול אחר אכילה פוסק אפי החמיל לאכול: פ"ה ד ב"מ [לא יאמר השכיבנו]. אצל מעריב ערבים ושאר הברכות אומר שהרי מזכירין מדת לילה ביום עיין סימן נ"ח דין ה':

מהצית השקל

Sofer, Simeon.

15
20 / התעוררות תשובה /
בעזרי

תשובות

התעוררות תשובה

על ארבעה חלקי שולחן ערוך

פילפולים וביאורים בסוגיות הש"ס

חידושים בשו"ע או"ח יור"ד

ארבעה חלקים

מאת מרן

הגאון האמיתי שר התורה והיראה

מופת הדור והדרו עטרת תפארת ישראל

רבינו שמעון סופר זצוק"ל

רב ואב"ד ערלוי יע"א

ערוך ומסודר במהדורה מחודשת בתיקונים ומראי מקומות

על ידי

מכון להוצאת ספרים וחקר כתבי-יד

על-שם החתם סופר ז"ל

בעיה"ק ירושלים תובבי"א

סימן קח

מי שיש לו מנין קבוע בביתו אי מותר לו לאכילת קודם מנחה

עוררני בני הרצני מהו"ר יעקב בנימין" לפמ"ש בשו"ע או"ח (סי' רל"ג ס"ג) בהג"ה שנהגו להקל לאכול סעודה קטנה סמוך למנחה קטנה כי סומכין ע קריאת השמש לתפילת המנחה שעי"ה שהוא קורא אותו אי לחוש שתמשך סעודה וישכח להתפלל מנחה, ח"כ ה"ה מ שיש לו מנין קבוע בהוך ביתו וצ"ח שמה להתפלל בהדרו, ח"י ע"י שרואה צ"ח האנשים שצ"ח אלו להתפלל מנחה יזכו ויהטורר שריך להתפלל מנחה, ומכ"כ אם אחד מהם קורן אותו תמיד שיצא להתפלל.

סימן קט

בענין מי שהתאחר להתפלל תפילת מנחה עד בין השמשות

עלה דעתו הענייה, בני שהמתין צעה מנחה ערב שיהאספ הכבור להתפלל תפלת מנחה, ונחאחר עד בין השמשות והוא ספק לילה, ואם הוא כבר לילה אז עבר זמן תפלת המנחה. ואסור להתפלל בשמי"ע לשם תפלת מנחה ואם מהפלל השמי"ע הוי הצרכות לצעלה, אלא דאם הוא עדיין יום הרי עדיין עליו חובת תפלת המנחה. לכן יש לעשות כך, שיכוין בתפילת שמי"ע על ספק, אם הוא יום יאל יד"ח מנחה, ואם הוא לילה יאל לשם תפילת ערבית, ואח"כ יתפלל מעריב ויכוין בתפילת ערבית, ואם היה כבר לילה והיתה התפילה הראשונה לשם ערבית הלא תפילה זו להשלומין לשמי"ע של מנחה א.

ואם אירע לו כך צערי"ה אז יתפלל תפילה הראשונה בלי יעלה ויבא, כי דיעבד אם לא אמר יעלה ויבא בשמי"ע של ערבית יאל, וצנייה יאמר יעלה ויבא ממרי"פ, וכדאיתא במג"א (סי' ק"ח סעי"ק ב' וסעי"ק ו"ד) שאם התפלל במזלתי שנה שחי תפלות לשם השלומין של מנחה, ולא אמר בראשונה אתה חוננתנו, וצנייה אמר אתה חוננתנו, אם היה דעתו בפירוש שהראשונה היתה לשם ערבית והשניה לשם השלומין יאל.

ואם אירע לו דבר זה ביום חמישים והשעה להקופת תשרי שמתהילין במעריב לומר והן על ומטר ח"כ אם היה בזמן תפלת ראשונה כבר לילה והתפלל לשם ערבית אזי היה לריך לומר והן על ומטר, מי"מ לא יאמר והן על ומטר, רק בצרכה שומע תפילה יוסף לבקש בתחנונים על מטר, לפי מה

אסור דכיון דלא איפשיעא האיבעיא הוי ספק דרבנן ולהקל, והרי"ן כהז דנקטינן להומרא, וי"ל שיעה הרי"ן ע"פ הגמ' מה שהקשה התוס' שם דהא בכל השנה כולה אסור לאכול סמוך למנחה קודם שיהפלו ומהר"ם דמייירי שהתפלל כבר, וצ"ח צמחני אין שום רמז מזה דמייירי שהתפלל כבר, וי"ל לפי הירון ראשון בגמ' שנה (שם) דמוקי מהני שלא לאכול קודם המנחה בסעודה גדולה סמוך למנחה גדולה, אבל סעודה קטנה שרי סמוך למנחה גדולה, אבל בערב פסח גם סעודה קטנה אסור ומיושב ק"י התוס', ומה יש להוכיח שמה דהן בערב פסח לא יאכל סמוך למנחה מייירי צמחה גדולה, והא דלא פשיע בש"ס בפסחים האיבעיא מזה דמייירי סמוך למנחה גדולה, משום דיש להשיב כתי צ"ח של רב אחאי בר יעקב דאפילו סעודה קטנה אסור סמוך למנחה גדולה עד שיהפלו, אבל צ"ח פסקו התוס' (שם) ד"ה צמחה כתי קמא להלכתה משום דהוא סהמא דש"ס ורב אשי קאמר לה והלכתה כר"א שהוא צ"ח, ח"כ מיושב שיעה הרי"ן ע"פ הגמ'.

התוס' שם צ"ח הקשה צ"ח דקאמר בגמ' צמחה לא שכיח שכרות והלא צמחיה (כ"ז ע"ב) אמרי' דאסרו לכהנים לעלות צמחה לדוכן משום דשכיח שכרות, וי"ל צ"ח שכיח שכרות דאכלו סעודה להרים ושותים זו ושכיח שכרות וכאשר יתפללו אחר זה מנחה אסור משום זה לעלות לדוכן, אבל השתא שגזרו חכמים דאסור לאכול קודם מנחה עד שיהפלו תולה ח"כ לא שכיח עוד צמחה כיון שמתפלל תולה קודם אכילתו, והא דאסור ליבא כפי"ס גם עתה צמחיה המנחה בגם שהוא קודם אכילה מי"מ הקנה הראשונה לא זה ממקומה בגם שצ"ח העעם לא צ"ח ההקנה, כידוע בכל דבר צמחין בגם שצ"ח העעם לא צ"ח ההקנה, וי"ל לשיטה צ"ח המוצא צעיר (סי' קכ"ט) שמהיר ליבא כפיו צמחה כיון שצ"ח העעם וחינו אלא משום הקנה ראשונה יש להקל בו.

סימן קז

בענין להתאסף לדבר קודם התפלה

מה שאיתא בשו"ע או"ח (סי' רל"ג ס"ב) שאסור ליבא לפני הספר סמוך למנחה ולא לאכול ולא לדון וכ"ו ואלא לעיין צמחנות חולי ויערד ויעצור ע"ז זמן מנחה, ועיין צמח"א (שם סק"ג, וסק"ו). ולעני"ד דה"ה לפי טעמן של הרבה בני אדם שטענן שאם מתהילין לדבר מעיין אחד מצדדים דברים מעיניים שונים ושוכחים כל דבר אחר ומדברים אפילו שעה ושתים, שאסור להתהיל לספר ולדבר עמהם שמה ימשיכו ויעצרו הן המספרים והן השומעים זמן המנחה כמו שאר ענינים כאלה כמבואר שם בשו"ע.

ע ק ב י ס ו פ ר א) ראה בביאור הלכה (סי' רל"ג) ד"ה והיינו, שהביא כן מספר סדר זמנים.

סימן צט

7 ← אכילה קודם ספירת העומר, ברכה על קריאת שה"ש וקהלת ביו"ט אחרון, ואם יכול לספור ספירת יום ע"ש אחר שקבל שבת

י"ז מג"א תשל"ב.

מע"כ ידידי הרב הגאון מוה"ר אפרים גרינבלאט שליט"א.

א

ציבור שיש להם מנין קבוע בשעה מאוחרת בלילה וסומכין ע"ז מי שצריך לאכול קודם ערבית הוא בימי הספירה אם ג"כ מותר לאכול אף שהוא גם קודם הספירה, או שישפור קודם. לכאורה היה נראה דכיון שאין צורך לספור בצבור מ"ט לא יספור קודם שאוכל, אבל כשנענין הא מעריב שתדיר יש לו להקדים לספירה שאינה תדירה כדאיתא בחק יעקב סימן תפ"ט ס"ק ט"ז, ופלא ע"ז שהביא המ"ב בבאור הלכה מספר מור וקציעה טעם על מש"כ בש"ע סעי' א' דאחר הפלת מעריב סופרין שהוא משום דבדורות הראשונים היו נוהגין להתפלל ערבית קודם הלילה לאיזה צורך דתק בזה הא מן הדיון הוא אחר תפלת מעריב דתדיר קודם, ולהט"ז הא תדיר קודם אף ממעלת אחר הבדלה לאפוקי יומא ואף ממעלת עיולי יומא כדהאר"ק בסימן תרפ"א סק"א, והגר"א שם סק"א הקשה עליו מסימן תפ"ט סעי' ט' דסופרין קודם הבדלה ובאחרון של פסח דחל בשבת גם קודם קידוש דיקנה"ז, וצריך לומר להט"ז דלספירה הא ודאי מוכרחין להקלה לספור קודם הבדלה דעושיין כל אחד בביתו וכן קודם קידוש והבדלה דיקנה"ז באחרון של פסח, שהנידון הוא שם רק לענין הבדלה וקידוש שעושיין בביהכ"נ שבאחרון של פסח אין יוצא בו דבענין קידוש במקום סעודה ובהבדלה דמוצ"ש אף שאיכא מייעוט דאין להם בני בית, נמי אין הנידון אלא בשביל הסדר דביהכ"נ בעלמא אין זה מדיון תדיר ממש שלכן אפוקי יומא עדיף, ואף שיכולין לספור כל אחד בביתו אחר הבדלה, עדיף מ"מ לעשות ברוב עם כל מצוה אף שהוא דבר שאין ענין לצבור, וגם הוא עלול לטכח אה"כ כשיגיהו מלספור עם הצבור. עכ"פ בליכא טעם ודאי תדיר קודם, וא"כ תמוה שהמור"ק הוצרך לומר טעם דחוק כזה. ודוחק לומר דסובר שלכתחלה אם היה אפשר לצמצם היה צריך לספור ברגע הראשונה הדלילה משום תמימות, ומטעם זה סופרין קודם לעלינו כדאיתא במ"ב סק"ב, ויסבור המור"ק שעדיף מתדיר, ודאי הוא דוחק גדול דיותר מסתבר שבעצם ליכא קפידיא מצד תמימות שלכתחלה יספור בתחלת

הלילה ממש ורק בדיעבד יכול לספור גם אה"כ, אלא כיון שגם כל הלילה כשר לספור דלא נפיק מכלל תמימות שזה כל הלילה לזה, והוא רק מעלה בעלמא להכיר ענין תמימות, לבד ענין הוריוות דלכן מקדימין לעלינו, שלכן ודאי אינו מעלה לדחות ענין תדיר שהוא דין גמור כדסובר הח"י.

וגם בלולב שנוהגין הרבה מדקדיקין לברך קודם התפלה, תמיהני מהא דתדיר קודם, ואולי טעמם הוא מהא דהביא המג"א בסימן תרנ"ב ס"ק ג' דהשל"ה כתב שינענע בסוכה וכשיחכו עד אחר חזרת הש"צ דשחרית יהיה טירחא דצבורא גדול לצאת מביהכ"נ להסוכה ולברך שם, שלכן דחו מעלת תדיר מפני מעלה זו, אבל תמוה לדחות מעלה המפורשת במתני' וילפינן מקרא, מפני מעלה זו דלא תניא במתני' ובשני התלמודים. אך אולי כיון שיש מעלה לאחוז הלולב כל היום שזה הוזכר בגמ' סוכה דף מ"א ע"ב שאר"א בר' צדוק מנהגן של אנשי ירושלים, והרמ"א כתב בסעי' א' שהוא גם לאחוז הלולב כשנכנס מביתו לביהכ"נ וגם בשעת התפלה, שודאי הוא כוונה לאחוז כל הדי' מינים כאופן קיום המצוה, וממילא מוכרח לברך קודם לעשייתו, שבשביל זה לא קשה מתדיר קודם, שדיון הקדימה הא פשוט שאינו למנוע מעשיית מצוה שהוא בכל היום אף שהוא רק מעלה בעלמא ולא לחיובא, אלא להקדים למצוה שג"ז נעשית רק פעם אחת ביום אף שהיא דאורייתא, שבתדיר איכא רק ענין קדימה ולא בטול בשביל זה אף מזמן קטן למצוה אחרת שאינה תדירה שנוהגת כל היום. אבל א"כ בזמננו שאף המדקדיקים במצות אין נוהגין במעלה זו של אנשי ירושלים לבד יחידי סגולה הרי יש לאלו שאין נוהגין במעלה זו לברך על הלולב אחר חזרת הש"צ קודם ההלל מדיון גמור דתדיר קודם, ואולי זהו כוונת המחבר שכתב ועיקר מצותו בשעת ההלל.

עכ"פ מכיון שתדיר קודם צריך לספור אחר מעריב דוקא אף כשהוצרך להתאחר איזה זמן, ולכן מכיון כשסומכין לאכול קודם מעריב באיכא מנין קבוע על זמן המאוחר אין לאסור להם גם בשביל ספירה, דאין להחמיר בספירה יותר מבק"ש דאורייתא, וגם איכא קצת ראיה מהא דכתב הח"י שם ומהאי טעמא גיחא שלא כתב הרב דחצי שעה קודם הזמן נמי אסור לאכול דהוא שלא לצורך דהא אסור בלא"ה משום ק"ש ותפלה עיי"ש, ואם ספירה חמורה היה לו לכתוב דין דאסור חצי שעה קודם זמן הספירה אסור לאכול בשביל ספירה כגון שיש לו מנין קבוע לזמן מאוחר או שהשמש קורא לתפלת ערבית, שבשביל ק"ש ותפלה מותר לאכול ובשביל ספירה אסור. אך אולי אינו סובר הח"י כלל ההיתר דמנין קבוע לענין אכילה ולא ההיתר דקריאת השמש כדמשמע מהמג"א ס"ק י"א שרק לקודם זמנו מועילה

חולה וזמן
ויין וחומץ
יטחם אלא
הטה עצמה
ע"ז סעי' י'
שיש בו
מי שיכול
נו להחמיר
בה שאסור
דוקא נהגו
בותיקא
ה שבארתי
להחומרא
ה מחמץ
חולה וזמן
הכא גרע
זר מדינא
ה ראשונים
ותיקא אם
שמים לבד
יזנא מותר
עלה וזמן.
ה שנוהגין
לכא אתי
ה חומרא
אסור אבל
ה מחמת
הרה דהא
ה ותומת
ה שמשעם
ה החומרא
ליון אבל
ה ש"ס טעם
ה ולא על
ה האחרים
ה"מ כתב
ה לכן ליחא
ה מהר"ל
ה יעקב אף
ה להולה
ה אף לכל
ה
ה ינשטיין

או"ח חלק 3

קריאת השמש, וכן הוא אולי גם ענין היתר דמנין קברע דלכן לא היה שייך למינקט זה. ועיין בסימן רל"ב סעי' ב' שכתב הרמ"א ונהגו להקל כשתי הסברות דהיינו בסעודה גדולה סמוך למנחה גדולה ובסעודה קטנה סמוך למנחה קטנה, שלשון זה משמע דוקא סמוך למנחה קטנה שהוא חצי השעה הקודם להזמן אבל כשהגיע הזמן לא מקילינן וכדרייק כן המג"א שם בס"ק ט"ו, ומסיק הרמ"א ואפשר הטעם משום דעכשיו קוראין לביהכ"נ לא היישינן דלמא ישע ולא יתפלל הרי אינו מתיר בשביל שקוראין לביהכ"נ אלא סמוך להזמן ולא כשהגיע הזמן, וא"כ אף שהביא שם המג"א שהמרדכי מיקל גם כשהגיע הזמן להתחיל לאכול כשקורא השמש אפשר הח"י לא סבר כהמרדכי ואף אם סובר בעצמו כהמרדכי הרי מתרץ תירוצו אליבא דהרמ"א. אבל מ"מ מסתבר הדומכין על היתר דמנין קבוע לענין ק"ש יכולין לסמוך על זה גם לספירה.

ב.

ובדבר אלו הנהגין לברך על שה"ש בשבת הוה"מ פסח ועל קהלת בשבת הוה"מ סוכות כשיטת הרבה ראשונים והסכים להו הגר"א, אבל מברכין דוקא כשהם כתובים כתקנה בקלף ובגלילה כדכתב המג"א בסימן ת"צ סק"ט מהד"מ, ולא היה להם בשבת הוה"מ מגילה כתובה כתקנה אלא ביו"ט האחרון אם יש להם לברך. והספק שלך הוא מחמת דכתב הגר"א דתקנו לקרא בשבת שהוא יום כנופיא דאף ביו"ט היו בשדות, נראה לע"ד דעיקר התקנה היתה שיקראו ביום אחד מפסח ומסוכות ובהרו לכתחלה בשבת משום שהוא יותר יום כנופיא מיו"ט, אבל כטוהזמן שלא קראו בשבת יוצאין ידי התקנה דהנהיגו גם ביו"ט שגם יו"ט הוא יום כנופיא, וראיה ממגילת רות שקורין בשבועות דברוב השנים אינו בשבת ובא"י לעולם ליכא שבת בשבועות וקורין והנהיגין לברך על מגילות אלו מברכין גם על רות כמפורש במג"א.

ג.

ובדבר אחד ששכח לספור באור לערב שבת ונזכר למחר אחר שקבל שבת מבעוד יום, אם עדיין יכול לספור כמו שסופרין למחר ביום בלא ברכה כדאיתא בסימן תפ"ט סעי' ז' מצד ספקא דמחלוקת דרבוואתא, הנה לע"ד אם רק קבל שבת באמירת מומור שיר ליום השבת שפיר דימה דודך ידידי הרה"ג ר' נטע צבי שליט"א להא דפסק הט"ו בתשובתו בסימן ת"ד שבלא היה להצבור יופר הובא להם ע"י נכרי יופר אחר קבלת שבת מבעו"י שצריכין לתקוע יופר מטעם דהוי קבלת שבת בטעות. וי"ל דאם נזכר אחר שכבר התפלל הפלח ערבית של שבת שאם נימא שאינה קבלה הרי ימצא דעבר על שבע ברכות לבטלה וגם על הזכרת

שמות לבטלה שבאמצע הברכות שלא שייך לאומרם בלא הברכה, דהא יחיד שטעה ביום המעונן והתפלל של שבת צריך לחזור ולהתפלל כדאיתא בסימן רס"ג סעי' י"ד, איך נימא שבשביל קיום מ"ע דרבנן דספירה בזה"ו להרבה שיטות, וגם שהוא רק בספק דהא איכא דסברי דהספירה ביום אינה כלום, לא יקפיד על ברכה לבטלה דשבע ברכות דבתפלת ערבית דשבת ועל הזכרת הרבה שמות לבטלה, ואף בשופר ליחיד כה"ג נמי מסתבר דאין בזה סברת הט"ו דהוא טעות מחמת שלא היה מקבל שבת אם היה יודע שיביאו לו שופר, דאף אם ברכה לבטלה הוא רק דרבנן הרי הם שבע ברכות לבטלה והזכרת עוד הרבה שמות לבטלה, שאולי עדיפי מקיום מצות שופר אף שהוא דאורייתא, וכ"ש בזה"ו שלעולם ר"ה בערב שבת הוא רק יום השני שהוא רק יו"ט מדרבנן שהתקיעת שופר שלו הוא רק מדרבנן, ולכן צריך לומר דרק בקהל טובר זה הט"ו דתוקעין אף אחר שהתפלל ערבית דשבת משום דקהל שקבל שבת אף בטעות אין חוזרין ומתפללין כמפורש בסימן רס"ג שם אבל לא ביחיד שיצטרך לחזור ולהתפלל, ורק כשהביאו לו השופר אחר קבלת שבת דמזמור שיר ליום השבת גם ביחיד יהיה סברת הט"ו דהוא קבלת שבת בטעות.

אך לטעם השני של הט"ו דהביא מב"י יו"ד בשם הסמ"ג במילה דאין תלוי בחפלה כלל אם קבלו שבת מבעו"י לא להקל ולא להתמיר וסובר דה"י לשופר ולכל מצוה ובאבלות וספירת ז' נקיים הוא לתומרא. והוא שיטת האגור בשם מהרי"ל אף להקל בספירת ז' נקיים ביו"ד סימן קצ"ו ברמ"א סעי' א' וכדכתב הגר"א בסק"ו דלדברים דלא שייך לשבת ודאי לאו לילה הוא, הוא טעם גם לספור ספירה דשכח מאתמול וכדכתבת בשם ידידך הרה"ג ר' אהליאב שליט"א. אבל יש לדון מחמת דאיכא דסברי דכשספר אחר פלג המנחה ספירה דהלילה יצא, עיין במ"ב בבאור הלכה סעי' ג' בד"ה מבעו"י דהרבה אחרונים מפרשים דהצבור שסופרין מבעו"י הוא מפלג המנחה ויוצאין בזה כמו שיוצאין בהפלה הרי כיון שהתפלל מעריב גם ספירה תלוי בזה, ול"ד למילה וכוונתו, אבל להסוברין דהמבעו"י הוא אחר תקיעה דוקא דמי ספירה למילה ושופר לטעם בני דהט"ו.

וספירת העומר שהזכיר האגור בשם מהרי"ל ראה שיכולה לספור ז' נקיים הוא מזה שאף בליל שבת מחכים על צה"כ לספור כמו דהביא מאכילת מצה ופסח וסוכה, ואין זה אלא מה שהזכיר האגור דשאר מצות אינם תלויים בקבלת שבת כדכתב הגר"א, וזה לא שייך לעניננו דהוא אם יכול לספור אחר פלג המנחה כשקבל שבת יותר מעצם דין האגור בלא שום הוכחה, ולא מוכן מה שאתה מדגיש על הא דספירת העומר

שזכר האגור. עכ"פ לדינא כיון דיותר מסתבר ט שלא יצא בספירה דהלילה קודם השקיעה אף ע הקהל ערבית מבעו"י אחר פלג המנחה וגם נוטה כטעם השני של הט"ו דלכן יכול לספור שהתפללו מעריב. והנני יודיו.

משה פיי

סימן ק

אם נשים חייבות בקידוש דיו"

סיון תשל"ח.

למע"כ נכדי האהוב מוה"ר אהרן ברוך שליט"א.

הנה כתב הרמב"ם פכ"ט מהל' שבת הלי' י"ח מצות עשה כ"ט שהטעם שמקדשים ביו" שגם הוא נקרא שבתות ה' וא"כ נכלל בזכור השבת לקדשו, ואף אם אסמכתא דרבנן היא כמ שם המגיד משנה הלא נתקן על מחוייבי מצוה ש ונשים בכלל. ולא דמי להאסמכתא דהבדלה דפוט שהוא היש מי שחולק דבש"ע סימן רצ"ו ס"ז האסמכתא מקראי דשבת אלא מקרא דלהבדיל ב דף י"ח ע"ב כדכתב המ"מ בר"פ כ"ט שלכ דכיון דהוא זמן גרמא אף שהוא חיוב חדש מכ בשמירה ישנו בזכירה שלכן הוא רק בקידוש מקרא דזכור שהוא ההיקש לשמור, ולא בהבדלה תלויה בשמירת שבת דהרי הוא מקרא דלהבדיל שמיני שלא שייך לשמירת שבת, וזהו כוונת שהביא בב"י דאין הבדלה תלויה בשמירת שו אסמכתא אקרא, היינו אקרא אחר, אבל קידוש דאף אם הוא אסמכתא הוא מדנקראו גם יו"ט שבתות ה', הרי הוא אסמכתא גם להקיש לשמי בשביל השמירה ממלאכה נקראו שבתות לכן י" נשים גם בקידוש דיו"ט אף אם קידוש יו"ט מדרבנן אף להא"ח. וגם יש ראייה מהא ז בקידוש של ליל פסח שהוא אחד מהארבע כוסו לומר שמשונה קידוש זו משאר קידושי יו"י איש שכבר קידש יכול לקדש בשביל הנשים ואסח לאכול לפני קידוש דיו"ט.

זקנד אוהבך בלו"ג,

משה פיי

ספר

אוצר הלכות

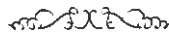
זכרון משה

ע"ש א"ז הרה"ח רבי משה ב"ר אלחנן זאב ז"ל קלאנסבאלד

על שו"ע אורח חיים

חלק ג'

והוא אוצר הלכות מדברי השו"ע ונו"כ ומספרי הלכה
 ושו"ת מגדולי הפוסקים מקמאי ובתראי עד גדולי זמנינו,
 בהלכות הנוגעים לשלחן ערוך אורח חיים ח"א, מסודר על
 סדר הסימנים והסעיפים בשו"ע, באופן קיצור ובלשון צה
 וקל השוה לכל נפש

נלקט ונסדר בס"ד ע"י הצב"י

אברהם צבי פריעדמאן

דומ"ץ דק"ק אור פני יהושע גאלאנטא

ברוקלין נ"י • תשס"ח לפ"ק

מותר להתחיל סעודה קטנה גם לאחר שהגיע זמן מנחה קטנה, ולא אסרו רק סעודה גדולה.

טז) תבנא לדינא, דעת הרמ"א דיש להקל כשתי הסברות, והיינו בסעודה גדולה סמוך למנחה גדולה, וסעודה קטנה סמוך למנחה קטנה, מטעם דעכשיו קורין לביהכ"נ, ולא חיישינן דלמא יפשע ולא יתפלל, ומ"מ לא מהני קריאת השמש א"כ יש בו ג' תנאים, ב"א שדרכו לילך לביהכ"נ, אבל המתפלל בביתו לא מהני קריאת השמש, ב"ב אינו מהני אלא לסעודה קטנה ולא לסעודה גדולה, משום דשכיחא שיכרות, ג' וכן אין לסמוך על קריאת השמש, א"כ יפסיק תיכף וילך להתפלל דאל"כ מאי תקנתו.

77 ע"ז מה סמכינן להקל בזמן הזה, בזמנינו שאין לנו היתר קריאת השמש דברוב מקומות אין קורין לביהכ"נ, ב"יש מקילים וס"ל דלא אסרו כל הנ"ל אלא למי שמתפלל ביחידות אבל אלו שרגילים לילך לביהכ"נ להתפלל בציבור אין לחוש שישכח מלהתפלל, ב"וכ"ש שיש להתיר למי שהולך לביהכ"נ ומתפלל בכל יום במנין קבוע ובשעה קבועה, ב"וכן מותר לאכול ולעשות אחד משאר דברים הנ"ל לביהכ"נ, או בתוך חדר שבאים שם להתפלל. ל

יח) ב"וכן י"א דלדידן שמתפללין מנחה עד הערב (עי' לקמן בס"י ר"ג), יש להקל בכל הנ"ל עד סמוך לחשיכה ממש, (משא"כ לאלו המתפללין מנחה רק עד פלג המנחה).

פתח האוצר

מ. דעת הרמ"א (סס).

מא. דרך החיים הובא במ"ב (סקכ"ט).

מב. מ"א (סוק"ק ע"ו) וכ"כ המ"ב (סקכ"ט) וש"א.

מג. מ"ב (סקכ"ט) בשם הדרך החיים.

מד. כמ"ש המ"א (סק"מ) בשם המהר"י ווייל (ה"ל פסק סי' קצ"ג) שהתיר בשחרית מטעם שמתפללים בציבור, משא"כ במנחה ובמעריב לא ה"י דרכם לילך לביהכ"נ להתפלל בציבור (מ"ש המהר"י השקל) ע"כ חשו שמה יפשע, וא"כ בזמנינו כיון שרגילים לילך לביהכ"נ גם למנחה ומעריב יש להקל דדינו כמ"ש המהר"י בשחרית, וכן פסק בשו"ע סי' פ"ט (סעי' ו') דמי שרגיל לילך לביהכ"נ מותר ללמוד קודם שחרית, וכ"כ הערוך השלחן (סי' זה סט"ו).

מה. ע"י בשו"ת אג"מ (א"ח סי' ט"ז) לענין אכילה

לפני ספירת העומר, וכתב דלא גרע מאכילה קודם תפלת ערבית שיש בו ק"ש שהוא חיוב דאורייתא, וסומכין על מה שהולכין להתפלל "במנין קבוע", וגם בספר שמירת שבת כהלכתה (פניו הערה י"ז) כתב להקל בהולך להתפלל בביהמ"ד שיש לו מנין קבוע ובשעה קבועה, ועיי"ש דאם אינו מנין קבוע ושעה קבועה, שוב חוששין שמה ישכח להתפלל. מז. בשו"ת התעוררות תשובה (א"ח סי' ק"ט) כתב דבכה"ג דמי לקריאת השמש, כיון שיבואו שמה להתפלל, א"כ ע"י שרואה ביאת האנשים שבאים שם להתפלל, יזכור ויתעורר שצריך להתפלל עמהם, ולא חיישינן שיטרד וישכח בכה"ג.

מז. ע"י בערוך השלחן (סט"ו) דהעולם סומכין עמ"ש בירושלמי דאנן תנינן "סמוך למנחה", תני רבי חייה "סמוך לחשיכה", רבי חנניא אמר מתניתין בעמי הארץ וכו', מוכח דלרבי חייה אינו אסור בכל הנ"ל

יט) העמדת שו מותר להתחיל לאכו אף שהשומר הלך ו כ) רבים האוכל האוכלים יחד, דמדנ לאלו האוכלים באכ בסעודתם, שדרכן לע ב"וכן יש להקל לפוע לעסקיהם תיכף אחר

כא) שעון מעוז שיצלצל לאחר שיגמ

כב) עשיית שא למנחה, ובשעת הד

אלא "סמוך לחשיכה" דוקא וי די"ל שאינו חולק על תלמודי כרבנן להתפלל מנחה עד הז וע"כ גם לתלמוד שלנו מוז ומתניתין דידן שאוסר מסמו דרבי יהודה שס"ל דאין להח המנחה, וע"כ אסור בכל הנ י"ל דסמכינן על רבי חנניא ד: בכל הנ"ל, אבל לת"ח יש לו טח. ע"י במ"ב סי' רל"ה (ס במ"א (סס סוק"ק ד), וכ"כ ה סקט"ו) בשם הדרך החיים (סי' רל"ה סקט"ו) דיש לסמוך לזמנה (משמע דאמר שהגיע הזמן מ"ב. כ"כ בא"א (נטעשטשט, נ שלש סעודות קודם תפלה נ אנשים שאינם אוכלים עמה לעיל (סי' פ"ט סקל"ד) בשם הד דמותר להעמיד שומר "שאינו המ"ב לקמן (נסי' רל"ה סקי"ו). ג. א"א (סס), ולפי טעם זה ו שאינו אוכל ואח"כ נמלך ה

77 (ט) העמדת שומר, אם ביקש מחבירו שישאירו אוכל שיזכירו להתפלל, מותר להתחיל לאכול אף לאחר שהגיע הזמן, ואם העמיד שומר והתחיל לאכול, אף שהשומר הלך משם באמצע מותר לגמור אכילתו, כיון שהתחיל בהיתר. L

(כ) רבים האוכלים יחד, ואורח האוכל אצל בעה"ב, יש מתירים לרבים האוכלים יחד, דמדכרי אהרדי ואין לחוש שישכחו מלהתפלל, וכן יש מתירים לאלו האוכלים באכסניא אצל אחרים, שבעל אכסניא בוודאי לא יניחם לימשך בסעודתם, שדרכן לעמוד על אורחיהם שיגמרו במוקדם ולא יבטלו להם הרבה מזמנם, וכן יש להקל לפועלים שהולכים לאכול באמצע העבודה, כיון שמוכרחים לחזור לעסקיהם תיכף אחר סעודתם, אין לחוש שתימשך הרבה ודומה לקריאת שמש.

78 (כא) שעון מעורר, יש להתיר לאכול אם יעמיד שעון "וועקער זייגער" שיצלצל לאחר שיגמור לאכול, אבל לענין שינה אין לסמוך על שעון מעורר. L

(כב) עשיית שאר מלאכות, גם שאר מלאכות וחשבונות אסורות סמוך למנחה, ובשעת הדחק יש להקל במלאכות אלו שאפשר להפסיק באמצעם כגון

פתח האוצר

לסעודה, א"צ (הכאן) להפסיק כיון שהתחיל בהיתר.
נא. א"א (נטעטשטע מהדו"ס סי' זה) דמי לאין קורין לאור הנר דמותו כשיש רבים דמדכרי אהרדי, ע"י בגמ' מסכת שבת (י"ז ע"ב) ועיי"ע בגמ' שם (קמ"ו ע"ב) דהמסתפג באלונטית לא יביאם לביחו מחשש סחיטה, ואם הם רבים מותר מטעם דמדכרי אהרדי, וכן מצינו בשאר מקומות, וכעיי"ז כתב המ"ב (ריס"ט חס"ט), וכ"כ בשו"ת בצל החכמה (מ"ג סי' פ"ח ו"ג) דכל שהם רבים ואין שותין משקה המשכר יש להתיר כיון דמדכרי אהרדי.
גב. קצות השלחן (סג), ולפי טעם זה ה"ה בחורים בישיבות וכדו' שיש להם זמן מוגבל לאכילה ואין לחוש שימשך ויעבור זמן תפלה.
גד. קצות השלחן (סג).
נד. ישועת חכמה (מנעל מסגרה"ש על קלו"ע סי' ע' סק"ג) וכ"כ בספר אשי ישראל (פרק כ"ז הערה ס"ד).
נה. הליכות שלמה (פ"ג אות י"ג), וכ"כ בספר אשי ישראל (סג).
נו. מ"א (סק"ו) וכ"כ הברכי יוסף (נשי"ז סק"ג) וחס"ל (סק"ו) הרי"ד בכף החיים (סקי"ט).
נז. כן פסק הבה"ל (ד"ה לנורסקי), אבל דעת המאירי

אלא "סמוך לחשיכה" דוקא ולא סמוך למנחה, ועיי"ש די"ל שאינו חולק על תלמוד שלנו, דכיון שאנו נוהגין כרבנן להתפלל מנחה עד הערב (ע"י לקמן נסי' ר"ג), וע"כ גם לתלמוד שלנו מותר בכל זה עד הערב, ומתניתין דידן שאוסר מסמוך למנחה אתי אליבא דרבי יהודה שס"ל דאין להתפלל מנחה רק עד פלג המנחה, וע"כ אסור בכל הנ"ל מסמוך למנחה, או י"ל דסמכינן על רבי חנניא דדוקא לעמי הארץ אסור בכל הנ"ל, אבל לת"ח יש להקל בכל אופן.
מח. ע"י במ"ב סי' רל"ה (סקי"ו וסקי"ח) דכן מוכח במ"א (סג סוק"ד), וכ"כ הקצות השלחן (סי' כ"ז סקט"ו) בשם הדרך החיים (סי' כ"ג), וע"י בכף החיים (סי' רל"ה סקט"ו) דיש לסמוך על העמדת שומר סמוך לזמנה (משמע דלטר שהגיע הזמן אינו מהני ודו"ק).
מט. כ"כ בא"א (נטעטשטע, נסי' רל"ט) לענין אכילת שלש סעודות קודם תפלת ערבית דכיון שיש שם אנשים שאינם אוכלים עמהם מותר, וכ"כ המ"ב לעיל (סי' פ"ט סקל"ד) בשם הדרך החיים לגבי ללמוד דמותר להעמיד שומר "שאינו לומד" שיזכרו, וכ"כ המ"ב לקמן (נסי' רל"ה סקי"ז).
נ. א"א (סג), ולפי טעם זה ה"ה אם העמיד שומר שאינו אוכל ואח"כ נמלך השומר ונטל ג"כ ידיו

תפירה וכתובה וכדו', כיון שרגיל להפסיק באמצעם מותר להתחיל סמוך למנחה וכשיגיע זמן תפלה יפסיק, משא"כ שאר מלאכות הדומות לתספורת ומרחץ שאין רגילין להפסיק באמצע, אסור בכל מקום.

ד כג) לימוד התורה, ה"לומד ביחידות אסור ללמוד משיגיע זמן תפלה אא"כ רגיל לילך לביהכ"נ, ו"בכחי שעה הסמוך למנחה קטנה מותר אף אם לומד ביחידות, ואם כבר התחיל ללמוד קודם לכן א"צ להפסיק אם ישאר לו שהות להתפלל אח"כ, א"אבל המלמד תורה לאחרים כגון מגיד שיעור וכיו"ב, מותר גם אם אינו הולך להתפלל בביהכ"נ.

כד) לצאת לדרך אסור לצאת לדרך קודם התפלה, ויש המתירים בזמנינו לאלו שנוסעים רק בדרך קצרה, וכן במקום שאפשר לימצא מגן להתפלל באמצע הנסיעה.

כה) תספורת לפני תפלת מנחה, גם להסתפר שערות ראשו אסור קודם מנחה, והטעם שמא ישכר הווג ויחזור אחר אחרת ויעבור זמן תפלה, ולפ"ז יש מתירים כשיש לו ב' או ג' זוגים, וכן מנהגינו להקל בזה.

כו) ותספורת איירי דאתי לידן נימא בה מילתא, כ"כשרוצה לגלח שערות ראשו א"צ להמתין על ערב שבת דוקא, ואם יש לו סיבה באמצע השבוע

פתח האוצר

הונח (ס) להתיר מלאכות אלו שאפשר להפסיק באמצעם בכל גוונא, וכ"כ הכף החיים (ס).

גה. שו"ע לעיל (סי פ"ט סעי' ו').

נב. כ"כ תלמידי רבינו יונה ושל"ה הובא במ"א (סי ז' סק"ה) וכ"כ ש"א, וכן הדין גם לגבי תפילת ערבית דבחי שעה הסמוך לה מותר ללמוד אבל משהגיע זמן ק"ש (ל"א) אסור ללמוד, כמ"ש האליה רבה (נסי' ל"ה סק"ו) ושאר אחרונים שם.

פ. מ"ב (סי פ"ט סק"א).

פא. שו"ע (סי פ"ט ס).

פב. מ"ב (סי פ"ט סק"ט) בשם הכ"מ ופרי מגדים.

פג. ע"י בשו"ת שבט הלוי (נ"ה סי' י"ח) דיציאה לדרך קודם מנחה קיל טפי מקודם שחרית עיי"ש.

פד. שו"ע (סעי' ז').

פה. מ"א (סק"ג).

פו. ע"י במ"א (ס) שמסתפק בזה, אבל הברכי יוסף (סק"ד) הובא בכף החיים (סק"ד) כתב דיש להקל, ודעת האליה רבה הו"ד בפרי מגדים (ל"א סק"ג) להחמיר בכל ענין משום לא פלוג.

פז. כמ"ש הקצות השלחן (סי' כ"ז סקט"ו) וז"ל, גם להסתפר עמא דבר להכנס סמוך למנחה קטנה, ואולי לפי שנתחדשו בזמנינו כלי הספרים ואנו רואין בחוש שהוא עבודה קלה וברגעים אחדים נגמר החספורת, והגם דחלילה לנו לחדש חלוקים מדעתנו אך בצירוף הדיעה בשו"ע שסעודה קטנה מותר סמוך למנחה קטנה וממילא דה"ה תספורת דידן סומכין ע"ז להקל, עכ"ל.

פח. מהר"י צמח הובא בברכי יוסף (סק"ג) ובכף החיים (סקט"ו) דגם האר"י ז"ל לא הי' מגלה ראשו דוקא בערב שבת.

מותר, כ"כ בשו"ה ראש, ולא רעשה של בי

כו) שינד שהוא סמוך ואח"כ לישן.

כח) אכ"י ע"י לא אסרו נכביצה, ע"י או: ע"י או פת הב אינו קובע עי

כט) שתי המשכר כגון י

ל) תמצי להקל להתחיל לביהכ"נ להתנ

סב. ברכי יוסף הו דאפשר שיקיים סך דהיינו ז' מצות לא אחת מכאן ואחת כ כל אחד מהן, ע"י נגמ' החינוך א' בחקוניה הרי ט', ועשה של ב לא תבא עליו השמי עוד לאו, ולא יקרא שבת או יו"ט, יש י"ד מצות.

ע. ע"י בערוך השלז דהעולם נוהגין להקי עא. שו"ע (סעי' ג').

עב. כ"כ בביאור ה ועיי"ש דאפי' אם כב כיון דפירות לא מיק

MANDEL-GOTTESHAUSEN LIBRARY